ветскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Пленум тухай

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум 1969 оной декабриин 15-да болобо.

Пленум „СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ 1970 оной гүрэнэй түсэб тухай" СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай лэгшэ нүхэр Н. К. БАЙБАКОВОЙ, „СССР-эй 1970 оной гүрэнэй бюджет тухай" СССР-эй финансын министр нүхэр В. Ф. ГАРБУЗОВАЙ элидхэлнүүдые ожо, зүбшэн хэлсээ.

Украинын ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. В. ШЕРБИЦКИЙ, Моссоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. Ф. ПРОМЫСЛОВ, Казахстанай ртиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Д. А. КУНАЕВ, СССР-эй хара металлургиин министр И. П. КАЗАНЕЦ, КПСС-эй Ленинградска обкомой нэгэдэхи секре-В. С. ТОЛСТИКОВ, Азербайджанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Г. А. АЛИЕВ, Горьковско автомобильна заводой директор И. И. КИСЕЛЕВ, эй нефтиин промышленностиин министр В. Д. ШАШИН энэ асуудалнууд тушаа үгэ хэлээ.

„Гадаадын ба дотоодын политикын талаар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой бэелүүлжэ байгаа бодото ажал ябуулга тухай" КПСС-эй ЦК-гай Генераль-ретарь нүхэр Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ мэдээсэл Пленум шагнаба.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум зүбшэн хэлсэгдэhэн бүхы асуудалнуудаар зохихо тогтоолнуудые баталан абаа.

Энээгээр ЦК-гай Пленум хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

Р-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБЭЙ БА СССР-эй 1970 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕДЭЙ ПРОЕКТНҮҮД ТУХАЙ

969 оной декабриин 15-да КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй баталан абаhан тогтоол

Р-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй ба СССР-эй 1970 оной гүрэнэй й проектнүүдые гол түлэб hайшааха.

ДААДЫН БА ДОТООДЫН ПОЛИТИКЫН ТАЛААР -эй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОГОЙ БЭЕЛҮҮЛЖЭ БАЙГАА БОДОТО АЖАЛ ЯБУУЛГА ТУХАЙ» КПСС-эй ЦК-гай ГЕНЕРАЛЬНА СЕКРЕТАРЬ НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ МЭДЭЭСЭЛ

969 оной декабриин 15-да КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй баталан абаhан тогтоол

адын ба дотоодын политикын талаар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой бэелүүлжэ дото ажал ябуулга тухай» КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. й мэдээсэлые шагнаад, КПСС-эй ЦК-гай Пленум ИИГЭЖЭ ТОГТООБО:

й ЦК-гай Политбюрогой ажал ябуулгые hайшааха.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

47-дохи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 294 (12996) | 1969 оной декабриин 17, среда | Сэн 2 мүнгэн

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ СЕССИ

СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй заседани Москвада Кремлиин Ехэ ордон соо декабриин 16-да үглөөнэй 10 сагта эхилбэ. Заседанида хабаадагшад СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведтэ шэнээр hунгагдаhан депутадуудай эрхэ түлөөлэлгые шалгаhан тухай мандатна комиссиин элидхэл шагнабад.

Заседани дээрэ сессиин зүбшэхэ зүйл баталагдаба:

1. СССР-эй арадай ажахые 1970 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай.

2. СССР-эй 1970 оной гүрэнэй бюджет, СССР-эй 1968 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай.

3. Элүүрые хамгаалха тухай ССР Союзай, союзна республикануудай хуули гаргалгын гол гуримай проект тухай.

4. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталха тухай.

Энээгээр Национальностьнуудай Соведэй заседани дүүрэбэ.

★

СССР-эй Верховно Соведэй союзай Соведэй заседани Кремлиин Ехэ ордон соо декабриин 16-да үдэрэй 12 сагта эхилбэ. СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведтэ шэнээр hунгагдаhан депутадуудай түлөөлэлгые шалгаhан тухай мандатна комиссиин элидхэл шагнагдаа.

Заседани дээрэ сессиин зүбшэхэ зүйл баталагдаба:

1. СССР-эй арадай ажахые 1970 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай.

2. СССР-эй 1970 оной гүрэнэй бюджет, СССР-эй 1968 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай.

3. Элүүрые хамгаалха тухай ССР Союзай, союзна республикануудай хуули гаргалгын гол гуримшуудай проект тухай.

Энээгээр СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй заседани дүүрэбэ.

★

Союзай Соведэй, Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседани Кремлиин Ехэ ордон соо декабриин 16-да үдэрэй 15 сагта нээгдээ.

Советскэ Союзай Коммунис партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй президиумдэ гаража ерэхэдэнь, депутадууд болон айлшад халуунаар угтаа.

Заседаниин түрүүлэгшэ СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ **И. В. Спиридоновой** дурадхалаар суглараншад СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ байhан, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн К. Е. Ворошиловай дурасхаалые хүл дээрээ зогсожо, ёhолон хүндэлбэ.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай Түрүүлэгшэ депутат **Н. К. Байбаков** «СССР-эй арадай ажахые 1970 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай» элидхэл хэбэ.

(ТАСС).

АН ХОЁРДОХИ КОНФЕРЕНЦИ

рденто гүрэнэй оперо еатр. Огсомшог аад, ото, ирагуу аялгата нэ. Үсэгэлдэр эндэ ай ниислэлэй 31.600 олшуудай түлөөлhэн аран делегадууд гомсомольско организаконференцидэ суглар-

уур ябахада, городой д залуушуулай тоотэhэн үйлэ хэрэгүүhан амжалтануудые , баримтанууд, фотоноо үеын согтой доол үетэнэй дунда обомолой организациин й анха табилсаhан и толгойтон фойе сооана.

Городской комсомолой организациин XXXII конференциие ВЛКСМ-эй горкомой нэгэдэхи секретарь Владимир Леонов нээжэ. городской болон районуудай комсомолой организацинуудай Улаан тугуудые зал дотор оруулхыень дурадхана. Конференциин Хүндэтэ президиумые КПСС-эй ЦК-гай Политбюро составтайгаар hунгаха гэhэн дурадхалые делегадууд болон конференциин айлшад хүл дээрээ бодожо, үни удаан альга ташалгаар hайшааба.

Ниислэлэй комсомолой организациин XXXII конференциин зүбшэн хэлсэхын тула иимэ асуудалнууд баталагдаба.

1. ВЛКСМ-эй горкомой тоосоон.
2. Городой комсомолой организациин шалгалтын комиссиин тоосоон.
3. ВЛКСМ-эй горкомые hунгалга.
4. Городой комсомолой организациин шалгалтын комиссиие hунгалга.

ВЛКСМ-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь Владимир Леонов тоосоото элидхэл хэбэ. Городой комсомолой организациин шалгалтын комиссиин хүдэлмэри тушаа тэрэнэй түрүүлэгшэ Лиза Эрдынеева элидхэбэ. Тиигэhэнэй hүүлээр элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэ болоо.

Конференциин хүдэлмэридэ ВЛКСМ-эй ЦК-гай харюусалгата эмхидхэлшэ Ю. А. Князев, КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр А. А. Бадиев, ВЛКСМ-эй обкомой секретарь М. Маханов хабаадаа.

ДЭЭРЭ: ВЛКСМ-эй Улаан-Үдын городской конференциин делегадууд А. Зандуров), Б. Донской, С. Бадмацыренова, Л. Спектор, А. Клочихин, М. Балдынов ба Г. Тим- забhарлалгын үедэ.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

. КОСЫГИН СРР-эй СЭРЭГЭЙ ДЕЛЕГАЦИТАЙ УУЛЗАБА

Министрнүүдэй Со- эгшэ А. Н. Косыгин эгтэ хүсэнүүдэй ми- л-полковник И. Иони- Румыниин Социалис Республикын албанай хэрэгээр Советскэ Союзда хани ёhoop айлшалан ерэhэн сэрэгэй делегацитай Кремль соо декабриин 15-да уулзаба.

Министрэй орлогшо—СРР-эй Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй дээдэ политическэ Соведэй секретарь, генерал-лейтенант И. Коман, СРР-эй Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй министрэй орлогшо, генерал-лейтенант В. Ионел, ПВО-гой сэрэгшэдые командалагша В. Алексе, министрэй секретариадай начальник генерал-майор М. Мрежсру, СССР-тэ СРР-эй хэрэгүүдые саг зуураар эрхилхэ этигэмжэтэ И. Чуботару гэгшэд И. Ионицэтэй сугтаа байлсаа.

Совет талаhаа СССР-эй Оборонын министр А. А. Гречко, армиин генерал П. Н. Лащенко гэгшэд хөөрэлдөөндэ хабаадалсаа.

А. Н. Косыгин СРР-эй Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй түлөөлэгшэдые халуунаар амаршалаа. Хөөрэлдөөнэй үедэ хоёр талые hонирхуулдаг асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

СРР-эй Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй министр, генерал-полковник И. Ионицэ Советскэ Союзаар аяншалhан, совет хүнүүдтэй, мүн СССР-эй Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй түлөөлэгшэдтэй уулзаhан тухайгаа хөөроо.

Хөөрэлдөөн хани халуун оршон байдалда үнгэрөө.

СССР-эй истрнүүдэй Соведтэ

й январиин 4-нэй үдэрые 1970 оной 2-то болгохо гэжэ Министрнүүдэй Совет

САГЫЕ АХИН

КОЛХОЗОЙ УСТАВ ТУХАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

Ефим Васильевич ИВАНОВ—Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой түрүүлэгшэ, Колхозникуудай бүхэсоюзна III съездын делегат:

Таряаша хүнэй үеын үедэ эрмэлзэhэн юумые—**газарые**—тэрэнэй ашагламжада хэтэ мүнхэдэнь үгэхэ гэhэн тогтоол имагтал Агуу-ехэ Октябриин хубисхалай hүүлээр манай орондо, тэрэ гоодо Буряадтамнай бэелээ hэн гэжэ булта мэдэнэбди. Тиигэжэ газарай бодото эзэниинь тэрэниие элдүүрилдэг хүн болоhон байна. Тэдэнэр хамтын ажахынуудые эмхидхэжэ, Ленинэй партиин сэсэн мэргэн хүтэлбэри доро гайхамшаг түйлалтануудта ерээ, эдэниинь бидэ мүнөө үеын колхозуудай байдал дээрэhээ харанабди. Жэшээнь, «Искра» колхозой оршодог газар дээрэ мүнөө нэйхидэ адли хони мал хэдыдэшье үдхэгдөөгүй, мүнөөнэйхидэ адли ехэ тариан хэдыдэшье ургуулагдаагүй байха юм. 5550 гектарта шэниисэ, горох, обёос, гэршүүхэ ургуулнабди, 15500 толгой хони, хэдэн зуугаад эбэртэ бодо мал, гахай, тахяа үдхэнэбди гэжэ омогорхон хэлэхэдээ би ленинскэ кооперативна түсэбэй хүдөөгэй таряашанда юу асарhыень ходо hанадагби. Хубисхалай урда тээ Хонхоло нютагта мянгаад үрхэтэ айл тоологдодог hэн, зүгөөр тэрэ тосхониинь мүнөөнэй «Искра» колхозой түб (500 гаран үрхэтэ айл) hуурин hаа бага газарта оршодог, хүнүүдынь бишыхан муу гэрнүүд соо, өөрын мэдэхэ газаргүй, хоол хубсаhаар дутамаг, үбшэн тахалhаа айнхай ба баяшуулда hуужа олзо олодог ажалтай байhан юм. Теэд мүнөөнэй Хонхолын нюур шарай харыт! Мантан томо байшангууд үйлсын хоёр тээгүүр аржыха, хоёр дабхартай клуб, 600 гаран үхибүүдэй hурадаг дунда hургуули, хүүгэдэй саад, нийтын столово, гостиница, стадион, библиотекэ, больница, артезан худагууд, машина, техникын мастерской—эдэ бүгэдэ нийтын баялигhаа гадна, хүн зомнай радио шагнана, телевизор харана, республикынгаа газетэнүүдые тэрэ үдэртэнь уншажа, зайн галай, хүсэтэ техникын хүсөөр ажалаа бүтээнэбди, ганса тракторнай 65 болонхой.

Эдэ бүгэдые дурдахадаа би элдүүрилдэг газарыень колхозникуудта өөhэдтэнь хэтэ мүнхэдэнь үгэхэ гэhэн шиидхэбэриин айхабтар ехэ удха шанартай хэрэг байhыень тэмдэглэхэ гэнэб. Колхозникуудай III бүхэсоюзна съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев үгэ хэлэхэдээ, энээн тухай делегадуудта үшөө дахин hануулаад, гол баялиг болохо газартаа эзэн ёhoop ханданха, зүбөөр ашаглажа hураха, эрдэм наукын түйлалтануудые хэрэглэжэ, элдүүрилдэг газарhаа ехэ продукци абажа hураха ба нэгэшье гектар үрэжэлтэй газар миин хэбтүүлхэгүй, тэрэниие али болохо аргаар ашаглаха тухай ехэ анхарал хандуулhан байна. «Колхозой Жэшээтэ Устав» тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Д. С. Полянский элидхэл хэхэдээ, энээн тухай мүн лэ хэлээ hэн.

Энээнhээ урагша хүдөө ажахын продукци абалгые ехэ болгоходоо гол түлэб элдүүрилдэг газараа үргэдхэhэнэй ашаар лэ түйладаг байгаа бшуубди. Теэд газарнай жэл бүри үргэн, ехэ боложо байха бэшэ hэн хойнонь, үдэр бүри шахуу промышленностиин зүгhөө, хүн зоной зүгhөө үргэдэжэ байгаа эрилтэнүүдые хангахын түлөө газараа зүбөөр ашаглаха болоно ха юмбиибди. Жэшээнь, «Искра» колхозые абажа харая. Бидэ таряалангайнгаа газар үргэдхэхөө болижо, ургаса дээрээ хэдэн жэлэй хүдэлдэг болонхойбди. hайн шанартай үрэhэтэй болохо, минеральна ба бусад үтэгжүүлгэ хэхэ, элдэб ногоо, ургамалнуудые hэлгүүлжэ байгаад тариха гэхэ мэтэ ажал ябуулhанай ашаар 1968 ондо гектар бүриhөө 17,7 центнер шэниисэ абаа hэмди, үнгэрэгшэ хабар, зун үзэгдөөгүй ган болоошье hаань, мүнөө намар 8,5 центнер таряа гектар бүриhөо абаабди. Тиигэжэ манай колхоз ерэхэ хабар тариха үрэhэеэ түгэс хангаhан, гэшүүдтээ таряа хубааhан байнабди, мүн малайшье тэжээлдэ таряа хэрэглэнэбди. hолоомо хүсэд хүрэхөөр бии. Мүн тэрээндэ адли хони малай үүлтэр дээшэлүүлхэ, нэгэл эдлүүриин газарhаа мал ажалай продукци абалгые улам ехэ болгохо талаар хүдэлмэри эхилэнхэй гээшэбди. Мүнөө энэ талаар гол түйлалтамнай юуб гэхэ болоо hаа, үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 2000 литрhээ доошо бэшэ hү, хонин бүриhөө 3 килограмм (энэ жэлдэ 3,42 килограмм) ноohо абадаг болообди; сабшалангаа зүбөөр ашаглажа, мелиоративна хүдэлмэри ябуулаад, элдэб шэмэтэ тэжээл бэлдээд байхадаа нийтынгээ мал hайн ондо оруулжа, шахан таргалуулха хүдэлмэри ябуулжа, мяха гүрэндэ тушааха талаар түсэбөө жэл бүри үлүүлнэбди. Жэшээнь, 1969 ондо түсэбэй ёhoop 3650 центнер мяха тушааха hаа, тэрэнээ 300 центнерээр үлүүлбэбди.

Ингээд саашадаа ажахынгаа газарай гектар бүриhөө hү, мяха, ноohо, таряа, үндэгэ гэхэ мэтэ продукци абалгые ехэ болгохо хүдэлмэриие улам эршэмтэйгээр ябуулхамнай гээшэ. Энэ болбол газараа зүбөөр ашаглаха талаар мүнөө үеын эгээл ехэ гол зорилгомнай болоод байна. Энээн тухай Колхозникуудай бүхэсоюзна III съезд дээрэ хэлсэгдээ hэн, энээниие түргэн дэбжэлтэтэйгээр хүгжэжэ ябаа үе сагнай эринэ, эрдэм наукын түйлалта, илангаяа хими хүдөө ажахыдаа хэрэглээгүйдэмнай аргагүй болоо бшуу.

Эдэ бүгэдэ ажал хүдэлмэриие өөрын, нютагайнгаа эрхэ байдал hайн мэдэхэ, эрдэм номтой мэргэжэлтэдгүйгөөр урагшатай ябуулхань бэрхэтэй. Тиимэhээ хүдөө ажахые тусхай мэргэжэлтэдээр түгэс хангаха асуудал съезд дээрэ мүн лэ табигдаа, газарай ашаг шэмые дүүрэнээр хэрэглэхэ тухай хэлэгдэгшэдэ адляар, хүдөө ажахые кадрнуудаар хангаха асуудалшье хадаа мүнөө шэнэ абтагша «Колхозой Жэшээтэ Устав» соо бэеэ олонхой юм. Гол зорилгомнай тэрэниие зүбөөр хэрэглэхэ, хүтэлбэри болгожо шадаха хэрэг болоно.

Нээрээшье кадрнууд тухай асуудал, манай «Искра» колхозой жэшээ дээрэ харабал, шухалын шухала юумэмнай болонхой агша. Хэршье hайн, үрэжэлтэй газартай бай, зүгөөр тэрэниие зүбөөр ашаглажа шадаха хүнүүдгүй, мэргэжэлтэдгүй hаа, мүртэй юумэ түйлахагүйш. Зарим нэгэ түрүүлэгшэнэр, совхозой директорнүүд хүдэлмэришэд. hаалишад болон хонишоднай наhатай болоо, тэдэниие халан абаха залуушуулнай город гү, али предприятинуудта ябашана гэжэ гэмэрэлдэдэг.

Иимэ юумэн манай колхоздо үзэгдэдэггүй. Юундэб гэхэдэ бидэ ажалай түлөөhэ зүбөөр эмхидхэжэ, колхозникуудай али бүхы эрилтэ хангаха талаар колхозhоо дулдыдаха юумые бултыень хэнэбди, гадна соёлой хангалта hайжаруулагдана, амаралтын үдэртэй болообди, элдэб курортнуудта, аршаангуудта хүн зоноо ябуулдагбди. Иимэнүүд, мүн бусадшье хүдэлмэриин ашаар тариан ажалда, мал ажалда залуушуул олон хүдэлдэг болоо. Механизаторнуудай дунда зэргын наhан 25, хонишод болон hаалишадайхи 35 юм. Эдэмнай залуу зон лэ даа, олонхинь долоон жэлэй, найман жэлэй, дунда hургуули дүүргэhэн хүнүүд. Тиимэhээ тэдэнэй дунда мэргэжэл дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахын hуралсал эмхидхэхэ, түрүү дүй дүршэл ба эрдэм наукын түйлалта шудалха хүдэлмэри ябуулхада ехэ хүнгэн байдаг. Тус ажалые колхозоймнай дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтэд ябуулдаг юм. Агрономууд, механигууд, зоотехнигүүд, ветеринарнууд—булта өөhэдымнай нютагай хүнүүд. Ахалагша агроном И. М. Козлов, зоотехник М. Ф. Коршунов, инженер-механик М. С. Каштыкин гэгшэд дээдэ hургуулитай, тиихэдэ дунда мэргэжэлтэй 6 хүн тариан ажалда, 4 хүн мал ажалда хүдэлдэг гээшэ. Гадна колхоз өөрынгөө гаршаар ветврач, зоотехник, агроном болохо гурбан хүниие Буряадай хүдөө ажахын институтда hургажа байнхай. Хүдөө ажахын үйлэдбэри ударидаха мэргэжэлтэдые бэлдэхэ хүдэлмэриие саашадаашье үргэлжэлүүлхэ түсэбтэйбди.

Имагтал ушар ёho мэдэхэ, эрдэмтэй хүнүүд лэ хүдөө ажахын үйлэдбэри хүтэлхэ зэргэтэй. Урдань хэдэн жэлэй саада тээ hургуулигүй гү, али hайн ажал хэхэ мэргэжэлгүй хүнүүд лэ хонишод, hаалишад болодог юм гэжэ зарим хүнүүд тоолодог hэн, мүнөөшье зарим түрэлхид үхибүүдэйнгээ номдоо муу hурахада «хонишон болоходоо hанаа орохош» гэжэ зэмэлдэг шэнги агша. Хүдөөгэймнай эгээл хүндэтэй, үйлэдбэришэ хүнэй ажал иигэжэ мууда тоологдохоо оггтолон болижо, хэдыхэн жэлэй үнгэрхэдэ тэрээндэ хүдэлхэ эрдэмтэй хүн шухаг болоод байха гэжэ бата найдагшаб. Тинхэдэ хонишон болохо мүнөө дурагүй ябадаг зарим хүбүүд, басагад тус ажал хэел гэжэ өөhэдөө гүйлдэхэ, тиихын тула тусхай туршалга гарадаг болохо байха. Энэ туршалгада хонишоноор ажаллажа хүсэд бирахагүй байбал, ондоо хүдэлмэри бэдэрхэ ушартай болохо. Теэд тариан ажалда ерэхэдэнь тэндэнь мүн лэ тиимэ шанга эрилтэ табигдаха. Иимэ сагай дары ерэхэ байhые мүнөө шэнэлэн абагша «Колхозой Жэшээтэ Уставтай» дүтөөр танилсаhан хүнүүд ойлгоод ябана ёhотой.

...Бэрхэ таряашан хабар тарилга хэхэ болзороо алдадаггүй, бүхы хэрэгтэй юумэеэ уридшалан бэлдээд, сагай ерэхые хүлеэжэ байдаг. Тэрэ хүн газараа өөрынгөө табан хурган мэтэ мэдэхэ, газартаяа сэдьхэлээрээ холбоотой гэхэ юм гү, али газарай амисхаал ойлгохо бэлигтэй, сагые ахижа бэлэдхэл хэхэ шадалтай байдаг тула, тэрэниие зүбөөр ашаглажа, хүдөө ажахын продукци ехые абажа шадана бшуу. Иимэл мэргэжэлтэд мүнөө хүдөөдэмнай хэрэгтэй болоо, тиигэжэ hаяхан боложо үнгэрэгшэ Колхозникуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд дээрэ хэлсэhэншье байна.

Тус үйлэ хэрэг Совет ороноймнай, тэрэ тоодо Мухар-Шэбэрэймнай ажалша малша хүн зониие шэнэ илалтануудта зоригжуулhан, урма баярыень бадаруулhан байна. Тиигэжэ В. И. Ленинэй 100 наhа гүйсэhэнэй ойе угтуулан дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ «Искра» колхозоймнай ажалшад хам оролсоод, 1969 ондо мал ажалай продукци гүрэндэ тушааха бүхы түсэбөө сагhаань урид үлүүлэн дүүргэhэн байна. Мүнөө хабарай тарилгада бэлэдхэл эхилбэ. техникээ заhабарилха, саhа тогтоохо, үрэhэ сэбэрлэхэ хүдэлмэри түлэг эхилээ, түл абалгадашье түгэс бэлдэнхэйбди. Тиимэhээнь ерэхэ жэлнай мүнөө жэлэйхиhээ үлүү баян, ажалнай урагшатай байха. мяха, hү, ноohо, таряа, үндэгэ гэхэ мэтэ хүдөө ажахын продукци абалгые улам ехэ болгохо байхабди гэжэ бата найданам.

ПАРТИИН РАЙКОМУУДҺАА МЭДЭЭСЭНЭ:

СЕМИНАР БОЛОБО

Загарайн аймагай политинформаторнууд болон лекторнуудэй нэгэ үдэрэй семинар декабриин 9-дэ болобо. Аймагай промышленна предприятинуудай, колхоз болон совхозуудай байгша оной 11 һарын туршада хэһэн ажал хүдэлмэриин дүнгүүд тухай тус аймагай Совхэдэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Д. С. Санжимитыповэй, мүн КПСС-эй райкомой агитаци ба пропагандын таһагые даагша В. В. Климашевскиин—«Партиин энэ үедэ ябуулжа байгаа үзэл суртални худэлмэриин гол шэглэбэри» гэһэн элидхэлнүүдые семинарта хабаадагшад шагнаһан байна.

Семинарта хабаадагшад өөһэдынгөө коллективүүдтэ үзэл суртапай болон мэдээсэлэй ажалай ябаса түхай, мүн энэ хүдэлмэриие саашадань ямар янзатайгаар ябуулхада ашаг ехэтэй, олондо ойлгосотой байхаб гэһэн асуудалда анхаралаа ехээр хандуулан, дүй дуршэл тухайгаа хөөрэлдэһэн, зүбшэһэн байна. Саашадаа ябуулха ажалайнгаа түсэб зорилгонуудые хараалжа, удаадахи семинар дээрэ хөөрэлдэхэ асуудалаа тодорхойлбо.

Н. КУЧУМОВ.

ХЭМЖЭЭ ЯБУУЛГАНУУД ХАРААЛАГДАБА

Аймагай партийна эхин организацинуудта тоосоото һунгалтын суглаанууд боложо дүүрэбэ. Энээнтэй дашарамдуулан, партиин райкомой эмхидхэлэй таһагай хүдэлмэрилэгшэд тэдэ суглаануудай дүнгүүдые шэнжэлэн үзэһэн байна. Тиихэдээ тэндэ коммунистнуудай хэһэн шүүмжэлэл, тэдэнэй оруулһан һанамжа, ажаглалта болон дурадхалнуудые согсолжо, түрэл түрэлөөрнь илгаба. Удаань тэдэ хэлэгдэһэниинь хүсэндэнь хүргэхэ зорилгоор дэлгэрэнгы хэмжээ ябуулгануудые зохёожо, КПСС-ой райкомой бюродо табижа, баталуулһан байна. Тиихэ зуураа тэдэ хэмжээ ябуулганууд соо заагдаһан зүйлнүүдые заатагүй дүүргэлтэ болгохыень партийна эхин организацинуудай, ажахынуудай, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдые бюро уялгаба.

Гадна коммунистнуудай дурадхаһан зарим шухала шухала асуудалнууд КПСС-эй бюрогой, аймагай Совхэдэй гүйсэдкомой заседани дээрэ тусхайта зүбшэн хэлсэгдэхээр түсэблэгдөө.

Р. ЦЫМПИЛОВ.
КПСС-эй Хэжэнгын райкомой хүдэлмэрилэгшэ.

ТУҺАТАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

КПСС-эй Зэдын райкомдо һаяхан атеизмын лекторнуудэй семинар болобо.

Тус семинар дээрэ СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай хүдэлмэрилэгшэ нүхэр Т. М. Михайлов элидхэл хэбэ. Нүхэр Михайлов элидхэл соогоо шажан мүргэлэй дэлгэрхэ үндэһэнэй үгы болоһые тэмдэглээд, зарим тэды үлэгдэлнүүд хүнэй сэдьхэл бодолдо шагтагалдана гэжэ тэмдэглэбэ. Энээнэй шалтагаании харуулхадаа иигэжэ тэмдэглээ: «Коллективһээ үни удаан таһаранги байдал, аюул, үбшэн, зоболон — эдэ бүгэдэ хүниие мухар һүзэг тээшэ түлхидэг. Тиимэһээ һүзэгтэнэй дунда ойлгууламжын хүдэлмэри болгоомжотойгоор, үдэрһөө үдэртэ ябуулжал байха хэрэгтэй. Аймаг соогоо эрдэм дэлгэрүүлхэ, һургуулиин үхибүүдэй дунда атеистическэ хүдэлмэри һонирхолтойгоор ябуулха байһые онсолон тэмдэглээ.

А. БАНЗАРАКСАЕВ.
«Знание» бүлгэмэй гэшүүн.

ЭРДЭМТЭД—ПРОПАГАНДИСТНУУДТА

Буряадай хүдөө ажахын институдай багшанар ЛВРЗ-гэй пропагандистнуудта ехэхэн туһаламжа хүргэнэ. Политэкономикын кафедрын багша В. Ф. Дагданов декабриин 11-нэй үдэр 3-дахи жэлээ капитализмын политэкономи үзэжэ байһан һургуулиин пропагандистнуудта «Бүлэг мүлжэгшэдэй хоорондо нэмэри үнэ хубаалга» — гэжэ элидхэл уншаба. Удаань пропагандистнуудта «В. И. Ленинэй «Россидахи капиталистнуудай олзо доход» гэһэн хүдэлмэриин түсэб, конспект табилга тухай зохихо зүбшөөл үгтөө.

Үглөөдэрынь философиин кафедрын багша Л. И. Коликер диалектическэ материализмын кружогой пропагандистнуудта материалистическэ диалектикын шухала хоёр хуули тухай лекци уншаба. «Дайн ба Россин социал-демократи» гэһэн хүдэлмэри үзэлгэ тухай заабари үгтэхэ юм.

Түүхын эрдэмэй кандидат А. А. Паршков «Парти революционно дэбжэлтын—1910—1914 онуудта» гэһэн темээр лекци уншаа. «Харгы замдаа»—гэжэ В. И. Ленинэй зохёолоор конспект табиха заабаринууд үгтөө.

ТОШОН—УРГАСЫН ХАНИ

Манай Буряад ороной олонхи нютагуудта үбэлдөө саһа багатай байдаг, хабартаашье өөдэтэй шииг нойтон ородоггүй, халтад гэхэдээл гандахаяа һанадаг гээшэ. Жэшээнь, бүхыдөө жэл соо ороһон шииг нойтоной 250—280 миллиметрынь зундаа ороод, харин үбэлдөө, хабартаа оройдоол 35—50 миллиметр шииг унадаг байна.

Иигээд ерэхэдээ хабартаа ургамал ногооной, ороо̄һо таряанай эгээл түлэг ургаха үедэ газарай хүрьһэндэ шииг нойтон дуталдажа, бэрхэтэй байдал тохёолдуулна ха юм. Тиимэһээ республикын түрүү ажахынууд, луговодууд хабар эртэ таряалан, сабшалангаа һайса үһалжа, тогтууритай һайн ургаса абажа шадана ха юм.

Мүнөө колхоз, совхозуудтамнай хамта 160 мянган гектар үһалагдадаг газар бии. Тэрэнэй 36,9 мянган гектарынь таряалан, 117,1 мянган га сабшалан, бэлшээри, мүн 6 мянган гектарынь совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд, колхозникуудай бууса шадарай газар болоно.

Олон жэлэй дүй дуршэл дээрэһээ харахада, таряалан, сабшаланда наг шэбхэ гарганшьегүйгөөр, миил һайса үһалаад байбал, ургасань эгээл доогуур абахада 1,5—2 дахин дээшэлнэ. Харин тэндэ үтэгжүүлгэ ехээр оруулаад, дээрэһээнь үшөө һайнаар үһалаа һаа, хуурай добо газарайхида орходоо 5-6 дахин ехэ ургаса абтадаг байна. Тусхайлбал, үтэгжүүлэгдэһэн, үһалагдаһан газарһаа зарим ажахынууд гектарай 25—30 центнер таряа, 30—35 центнер үбһэ, 200 гаран центнер хартаабха хураана ха юм.

Онохойн мелиоративна туршалгын станциинхидай олон жэлэй ажаглалта дээрэһээ харахада, хабар эртэшэг тарилгын урда газарай хүрьһэнэй һайса шииг-тэтэр үһалаад байхадал, тэрэнь түргэн гэдэдэг, ургамалай гарасадашье ехэ туһатай байдаг гэжэ элирнэ. Жэшээнь, хабар тарилгын урда тээ нэгэ дахин үһалһан газарай ургасань гектарай 4—7 центнерээр дээшэлдэг байна.

Манай республикын ажахынууд ехэнхидээ багахан голнуудай, жэжэ горходой, бургааһа шугы сооһоо гараһан булагуудай үһаар лэ газараа үһалдаг гээшэ. Тээд олонхи ушарта, хуурай гандуу жэлдэ тэдэ гол, горходойнь үһан хаанашье хүртэнгүй ширгэшэдэг, ехэдээл һаа, хабар эртэ нэгэ дахин газар үһалагдажа үрдигдэдэг.

Үнэндөө тэдэ гол горходой үһые зүбөөр хэрэглэжэ, хаһа сагтань хаажа, тогтоожо шадаа һаа, нилээд ехэ газар ундалуулха арга гүйсэд бии.

Колхоз, совхозуудай түрүү луговодууд хэр угһаа хойшо үбэлэй сагта гол горходой адагта тошо ехээр халяажа, мульһэ һайса хүргэжэ абаад, тэрэнэйнгээ үһаар хабартаа, зунай эхеэр нилээд газар үһалжа үрдидэг байна бшуу. Илангаяа Баргажанай, Улаан-Үдын, Хяагтын, Загарайн, Сэлэнгын аймагуудай ажахынууд үбэлдөө сабшалан дээрээ тошо ехээр халяажа хүргэдэг баян дүй дуршэлтэй.

Тошо халяаха гээшэмнай тиимэ орёо бэрхэ, ажал ехэтэйшье хүдэлмэри бэшэ. Багахан горход, хадын булагууд үбэлэй шанга хүйтэн жабарта оёортоо хүрэтэр мульһэндэ бариглажа хүрэшоод, дээгүүрээ тэһэржэ, билтаран халидаг гээшэ. Хэрбээ энэ тошые хэрэгтэй газар уруугаа урадхуулаад, добо дошо болотор хүргөө һаа, тэрэнь хабар дааамгайгаар гэдэхэдээ, таряалан, сабшалан, бэлшээри дээгүүр удаан болотор хайлан урдаха, газар һайса шииггүүлхэ байна бшуу. Жэшээлхэдэ, үбэлэй сагта секунда соо 5-6 метр түргэн урасхалтай хадын горхон дээрэ тошо халяабал, нэгэ суудхын туршада 400—450 кубометр мульһэн хүргэгдэхэ болоно. Тиигэжэ үбэлэй үедэ нэгэ горхон дээрэ 70—80 мянган кубометр мульһэн хүргэгдэхэ аргатай. Тэрэнэй үһаар хабарынь 150—160 гектар газар нэмэжэ ундалуулха ушартай байна.

Үбэлэй сагта гол горход дээрэ тошо халяахань тиимэшье хүшэр бэшэ. Түрүүн һайса хараад, таатай зохид газарыень оложо, мульһэ хүргэхэ шухала. Манай республикын суута луговодууд В. А. Герасимов, А. И. Батышев гэгшэд үһалагдаха газарайнгаа дээдэ захада абар-табар модон соо гү, али жэжэ бургааһа шугы соо тошоёо хабтайтар халяажа хүргэдэг байгаа. Энэнь ямар ухаатайб гэхэдэ, тиигэжэ халяаһан тошон удаан хайлажа, зарим үһаарнь хожом болотор газар үһалха аргатай болодог.

Тэдэ луговодууд намар үһанай хүрэжэ байхада хадын багахан горхон дээрэ хаалта-модонуудые хадхажа, тэрэнэйнгээ забһараар һолоомотой шэбхэ бооһон бургааһа хэжэ, үһанай гарахаар бэшээр хаажа, багахан сөөрэм тогтоодог һэн. Тиигээд үбэл горхоной, мүн тэрэ сөөрэмэйнгөө 2-3 метр зузаан мульһөөр хушагдахада, тэрэниинь сооложо, тошо бурьялса халяадаг бэлэй. Тэрэнэйнгээ нэгэ газартаа ехээр сугларжа хурахаеэ һанаа һаань, лоомоор хинжэ, саашань тараан урадхуулдаг һэн.

Өөртөө хүрэтэр хүрэшэдэг багахан горхон, булагууд дээрэ мульһэн дээгүүрнь саһаар гү, али бургааһаар, наг шэбхээр, һургаагаар хүндэлэн, 2—2,5 метр үргэнтэй, өөдөө 1—1.5 метр үндэртэй хаалта хэдэг. Тэрэ хаалтатайнь адли болотор мульһэнэй хүрэхэдэ, үшөө дээрэнь баһа нэгэ тиимэ хаалта хэхэ хэрэгтэй. Тиигэжэ хэдэн дабхар зузаанаар мульһэн хүрэнэ. Тошоной түргэнөөр халиха, ехэ болохынь тула холо хаража, мульһыень сооложо, үһыень гаргажа байха шухала.

Доошоо өёортоо хүрэтэр хүрэдэггүй ехэ гол дээрэ тошо халяаха гэбэл, эгээл гүйхэн, аалин урасхалтай газарыень олоод, дээрэхи мульһэнэйнь 50—60 сантиметр зузаанаар хүрөөд байхадань, хоёр эрьедэнь туласа зурагар соолго соолодог. Тэрэнь дахин хүрэхэдөө мульһыень үшөө зузаан болотор хүргэнэ бшуу. Тиигэһээр тэрэнь өёортоо туласа хүрөөд, үһаа бухөөр хаана гээшэ. Үһан хаагдахадаа, тэрэ хэһэн соолгоор гү, али бүри дээгүүрээ мульһээ тэһэ сохижо, тошон болоно халиха байна.

Түрүүн хэһэн соолгодсо мульһэнэй ехээр суглараа һаань, тэрэнһээ тээ дээгүүр, 100—150 метрэй газарта баһа тиимэ хоёрдохи хаалта хэжэ, тошо халяаха байна.

Иигэжэ хүргэгдэһэн тошо мульһые хабар эртэ хэрэглэжэ, газар үһалхын тула тэрээн дээгүүрээ бишыхан ханаабхануудые гаргажа үгэхэ ёһотой. Хайлаһан һайрам тэрээгээр урдажа, гол ханааб руу абаашагдаха зэргэтэй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ газар үһалха талаар дуршэлтэй болоһон кукурузашад Н. И. Дампилов, Д. Ж. Жанаев, Н. М. Кондратюков болон бусад хахалһан газар дээрээ, сабшаландаа тошо халбайтар халяажа хүргэдэг. Тиихэдээ хахалһан газарта, сабшалан дээрэ 50—60 сантиметр зузаан мульһэн нэгэ жэгдээр хүргэгдэдэг юм.

Мүн бүлүүр станцинуудые хүдэлгэжэ, гол горходһоо үндэр эрье өөдэ гаргажа гү, али нуурай үһа бүлэжэ, тошо хүргэхэдэ баһал таарамжатай. Илангаяа шэниисэ, кукуруза, хартаабха болон бусад ургамалнуудые тариха газартаа үбэл гү, али хабар эртэ тошо халяахада һайн.

Эгээл мүнөө хаа хаанагүй сабшалан, бэлшээриин газарта тошо халяахада тон зохид үе байна. Тошо халяаха газараа урид тодорхойлоод, тэндээ модо, шулуу түргэн зөөхэ, хаалта боолто хэжэ эхилхэ саг ерээ. Нэн түрүүн тошо халяаха дүй дуршэлдэ хүнүүдые һургаха шухала. Таряалан, сабшалан, бэлшээриингээ газарта тошо мульһэ ехээр хүргэжэ шадаа һаамнай, 1970 ондо үндэр баян ургаса абаха хэрэгтэ ехэхэн туһа нэмэри болохол.

Н. ХРЕБТОВ.
Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станциин таһагые даагша, РСФСР-эй габьяата агроном.

О...

Слюдяны... Петровск... тархи ту... электриф... хүдэлмэри... ябуулагша... Эндэ В. ... ударнидаг... залуушуул... эрхим... мэрилжэ, ... амжалта ту... рэйнгөө ... процент ... РАГУУД ... 1. Монтаж... дээрэ. 2. ... залуушуулай ... бригадир В... рушин.

П. БУРМА...

ДАРХАН ЛҮДЭБЭЙ ЖАРГАЛ

Шиферээр хушаатай, табан ханатай томо байшан. Минии гэшхүүр дээрэнь гаража ябатар, урдаһаам нэгэ багахан бэетэй хүгшэн гэрһээ гараба. Тэрэнэй гартань һүтэй хүнэг харагдана. Тэрэ танигдаагүй хүнтэй гэнтэ уулзаһандаа сошоод, түрүүн намтай мэндэшэлбэ.

— Бухэ Лүдэб эндэ һуудаг гү? — гэжэ зорюута энеэбхилэн асуубаб.

— Тиимэ, тиимэ, эндэ һуудаг, — гэжэ хүгшэн харюусаба.

— Хаанаһаа ябаһан, ямар хэрэгээр ерэһэн хүн гээшэбши, — гэжэ хүгшэн һонирхоод, гэртээ уриба. Тиихэ зуураа үбгэм ажалһаань һанар ерэхэ гэжэ намайе найдуулна.

Гэртэнь һаруул сэбэр, юумэн бүхэн хуу зохидоор табяатай. Иимэ һаруул, сэбэр гэртэ ажаһуухада зохид лэ.

Хүнүүднай һайн лэ ажаһуудалтай болоо юм байна, ажал хүдэлмэреэ үндэрөөр үргэжэ ябаһан ажалшад иимэшье һуудалда оронгүй яахаб даа. Ажал гээшэмнай хүниие гоёодог, хүндэ хүсэ үгэдэг, һанаа сэдьхэлыеньшье арюун сэбэр болгодог ха юм даа.

Гэхэ зуура гэрэй эзэн хүгшэн үдэр бүриингөө ажал тухай, үрэ хүүгэд тухайгаа хөөрэнэ. Зал сооһоо үхибүүнэй һэреэд дуугархада, хүгшэн һууриһаа бодожо ошохо зуураа, омогорхонгёор ябууд дундаа хөөрөөд орхино:

— Энэ эгээ одхон ашамнай, — гээд таһаг сооһоонь үхибүүгээ тэбэриһээр орожо ерэбэ.

— Бэримнай колхозой контородо ажалладаг, Санжа хүбүүмнай, магад танихашье байгаа ааламта, Зуун-Морипой отделениин хүтэлбэрилэгшэ.

Тиин баһа нэгэ һамбаандаа хэмшн, хэнэй хүбүүмши, хаана ажалланабши гэжэ байжа һонирхоод абана. Сагаа харахадамни намайе яарана гэжэ ойлгоо ёһотой, хуушанайнгаа һайн һайхан ёһо заншалаар айлшаяа хүндэлхэ гэжэ түхеэрнэ. Ехэ яаралтайгаар ябанаб гэжэ шалтаг оложо, дахин орохоб гээд гадаашалбаб.

Зөөлэн сагаан саһан эрьелдэһээр газарта унана. Тархи эрьемэ арюун агаараар сээжэ дүүрэн амилһаар гэшхэлнэб. Тойроод гоё һайхан байгаали: сагаан торгоор нэмэрэгдэһэн газар наранай гэрэлээр наадажа нюдэ һаргаана. Мүн аляа шуумар үхибүүдэй соггой хүхюун абяан эндэ тэндэһээ соностоно. Айлнуудай гэрнүүд дээгүүр элдэб янзаар хэгдэһэн телевизорнуудэй антеннэнүүд харагдана.

Тоорын Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой эгээл хүндэтэ, суута хүнүүдэй нэгэн Лүдэб Дашеевич Бильтагуровай ажаллажа байһан байра тээшэ алхалнаб. Энэ уулзалгамни намайе һэгшээнэ. Юундэшьеб Лүдэб Дашеевич хуушанай танил нүхэр шэнгеэр харагдана. Арганьшьегүй юм бээз, юуб гэхэдэ, хара багаһаань хойшо би Тоорын бүхэ Лүдэб тухай нэгэнтэ бэшэ шагнаһан, дуулаһан, мүн хэлэшэгүй урин номгон зантай хүн гэжэ хүнүүдэй хөөрэлдэхые соносоһон байгааб.

Мүнөө дархалха гэр соо балта, дүшын хангираан дуулдана. Дүшэ дээрэхи халуун түмэр дээрэ буужа байһан балтын сохилтоһоо газар жэжэхэнээр һалганана. Дархалха гэртэ би һэмээхэн оробоб. Сур харбаан дээрэ хүн бүхэниие шадажа байһан баатар шэнги томо бэетэй хүн барьягар гараараа балтын эшэһээ бариад, зүүн гараараа сагаа улаан боложо халаһаһан түмэр хабшагаар хабшажа сохиходонь, хоёр хүнэй тэбэрижэ хүрэшэгүй бүдүүн шэнэһэн шүүрхэ нэгэ дороо хатарһан шэнгеэр дэбхэрнэ, собхорно ошонууд зүг бүхэн тээшээ зурыһаар, талаарһаар хиидэнэ. Дархан минии байһые өёоржо, гэнтэ нам тээшэ нюураараа эрьежэ харахадаа, хэмшээрхэһэншье гү, сухалдаһаншье гү, хайшааб даа, намайе шэнжэлһэн мэтээр хараад, табаг мэтэ томо альгаяа нам тээшэ һарбайба:

— Лүдэб Бильтагуров.

Лүдэб Дашеевич золгосо һайнтай зугааша, даруу зантай хүн байба.

Хамтаралай түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилжэ Лүдэб Дашеевич өөрынгөө аха дүүнэртэй, эгэшэтээ суггаа «Мүнхэ жаргал» гэһэн коммунада ороо һэн.

— Тиихэдэ манай Тооро соо ехэ олон жэжэ божо колхозууд байгаа юм, — гэжэ үндэр наһатай дархан хөөрэнэ.— Тэрэ сагта хүндэ байгаа һэн. Хамтадхагдаһан ажахыгаа хүтэлбэрилжэшье шадагшагүй һэмди, хожом хойшоо һураад, үргэнөөр, баяртай, хүхюунээршье ажаһуудалаа эрхилжэ байтарнай дайн болошоо һэн.

Галзуурһан фашизмһаа Эхэ ороноо хамгаалхын тула Лүдэб Дашеевич сэлеэн зоноороо хамта сэрэгтэ мордоно. Арад зонойнгоо нангин жаргалые аршалха энэ ехэ дайнда тэрэ өөрынгөө эгээл хайратай хүнүүдые — түрэһэн аха дүүнэрээ гээгээ. Мүн тэрэнэй хубида хэлэшэгүй хүшэр хүндэ зоболон гашуудал, мүн илалтын агуу ехэ баяр хүртөө. Дайнһаа Санжа хүбүүтээ суггаа орон нютагаа бусажа, айл зоноороо хамта ажаһуудалаа гүбхинүүлжэ эхилбэ.

— Ажабайдалнай танишагүй ондоо болоо, — гэжэ тэрэ хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Үтэлхэ, үбгэрхэ дурамгүй байнал даа.

Хайшаа ямар нугаршагүй хатуу зоригтой хүн гээшэб! Нээрээшье, Лүдэб Дашеевичтэ атаархангүй байхань аргагүй хүн. Тэрэ Москвада, арадай ажахын хүгжэлгые харуулһан выставкэдэ ошожо ерээд байна ха юм.

Хүндэтэ уншагшадни, таанар намайе дэмжэхэл ёһотойт, юуб гэхэдэ, 70 хүрэһэн үбгэн хүндэ ашанартайгаа гэртээ һууха һаа ондоо ямар жаргал хэрэгтэйб даа, харин Лүдэб Дашеевичай Москваһаа гэртээ бусажа ерэ ерэһээр, мүнөө энэ ажалдаа гараад ажаллажа байхыень харахадаа, хэмнайшье атаархаха бэшэ аал.

— Зай, Москвада хэр һайн ябажа ерээбта? — гэжэ хүдэлһэн сэдьхэлээ үбгэндэ мэдүүлхын тула бэеэ барингаар асуубаб.

— Өөрынгөө баяр баясхалангые нюуха аргамгүй, хүбүүмни, колхозойм ноёд хэлэшэгүй ехээр хүндэлөө, — гэжэ үндэр наһатай дархан бодолгото болоһон шэнгеэр намдуухананаар харюусаба.

— Мүнөөнэй Москва хуушанай дайнай үедэ үзэһэн хотоһоо орходоо холо ондоо, жэшэхээр бэшэ болонхой. Москва хотомнай үргэншье, ехэшье, һайханшье болоо. Мүнөө харахадаа, аргагүй баярлааб, омогорхооб. Выставкэ дээрэ хүнэй хүбүүдэй хэжэ бүтээһэн юумэ хаража тоншье ехээр гайхааб, урмашааб, иимэ жаргалай түлөө дэмы бэшээр тэмсээ, ажаллаа бэшэ байнаб гэжэ һанааб. Тиихэдэ баһа ургажа ябаһан залуушуулдаа атаархааб, юуб гэхэдэ, бидэ хуушанай балар сагта һуража шадаагүй ха юм бибди. Гансал үмсын ажахын барлаг байгаабди. Үглөөнэй үүрһээ һүниин харанхы болотор ажалладаг, ямаршье баяр жаргал үзэхэгүйш, — гэжэ хэлэхэдээ, үбгэн гүнзэгы сэдьхэлһээ уяржа һуутараа, гэнтэ һэргээд, намһаа иигэжэ асууба:

— Минии Москваһаа ерэһээр ажалдаа гарахадам ехэ гайхаа ёһотойт? Би нюунагүйб: минии баяр урмашалгада заха хизааргүй, арад зонойнгоо ажал хэрэгтэ ашын туһаар харюусаха дурам хүрэнэ, тиигээд ашанар үрэнэрэйнгөө жаргалай түлөө удаан удаан ажаллаха дурам хүрэнэ.

Бидэ дархалха гэрһээ гарабабди. Мэнэ һая унаһан саһан дээгүүр гэшхэлэн ябанабди. Лүдэб Дашеевич урдын үльгэртэ хэлэгдэдэг баатарнууд шэнгеэр хүндэшье һаа, хүсэтэй алхасаар хоёр тээшээ хэлтэр-хэлтэр гэшхэлнэ. Би тэрээнтэй зэргэлэн ябанаб, тиихэдээ энэ хүнэй хүсэндэнь, сухаришагүй хүсэл эрмэлзэлдэнь һүгэдэнэб.

Мүн тиихэдэ Лүдэб Дашеевич урданай үмсын ажахыһаа, арад зонойнгоо ажаһуудалые эрид хубилгаһан эдэбхитэн хүрэтэрөө ургаһан бүхы таряашадай үе залгуулһан мэтээр, эдэ бүгэдэ бэрхэшээлтэй замые гаталхын тула хамаг хүшэр хүндэ, хүндэтэйшье үүргэ бэелүүлһэн хүндэл намда харагдаба.

Б. ЯБЖАНОВ.

СОВЕТ ОРОН ДОТОРНАЙ

КАРАКУМДАХИ ДАЛАЙ

АШХАБАД. (ТАСС). «Туркменгипроводхоз» гэжэ институдай коллектив республика дотор тогтоомол томо далай бии бэлгохо проектнэ даабари дүүргэжэ эхилээ. В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Каракумска каналай эхиндэ тэрэ далайнь долгилхо юм. Жэл бүри эндэ 3 миллиард үлүүтэй кубическа метр Аму-Дарьягай үһан суглараха байна.

Шэнэ нуур сөөрэм Аму-Дарья мүрэнэй үһые хаһа хаһадань тэнсүүлэн тогтоохо хэрэгтэ зорюулагданхай. Тэрээнһээ гадна домол далай Каракумай ... үһалхада хэрэгтэй ... байха арга олгохо байна. ... ашаар үһалагдадаг газар... хангаха хэрэг улам һай... даха юм.

ОЛЗОТОЙ ОМОГТОЙ БУСАБА

БРАТСК. (ТАСС). Братскын коопзверопромхозой тушаалгын пунктда агнуурнин хаһын эхилһэнһээ хойшо 2 мянгадахи булганай арһан тушаагдаба. Эрхүүгэй областиин энэ түрүү ажахын Братска ба Усть-Илимскэ районуудай 1200 ангуушадые нэгэдхэдэг юм. Тэрээнһээ гадна ангуушад 10 мянган ондатрын, 20 мянган хэрмэнэй арһа тушаагаа. Һүүлэй хоёр жэлэй ту... Ангарск шадархи тайга... лида таараажа эхилһэн... үнэтэй арһан бэлэдхэл... нуудта түрүүшынхеэ т... эхилбэ.

Утаһа нэхэдэг Калининска комбинадай коллектив гурбадахи кварталай му... нэй дүнгүүдэй ёһоор, СССР-эй Министрнүүдэй Совхэдэй, ВЦСПС-эй дамжуулгы... тугта хүртөө. Тус предприяти 11 һарын турша соо продукци худалдаха түсэбөө 10... ган түхэригөөр үлүүлбэ.

Комбинадай коллектив Коммунис ажалай предприяти гэһэн хүндэтэ нэрэ ... хүртэнхэй. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе Калининска химигүүд ажалай амжалтануудаар угтаха зорилготой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комбинадай хүдэлмэрилэгшэ Н. Щербакова (баруун гарһаа), ...кова. Тэдэнэр үдэр бүриингөө даабари ходолоо үлүүлэн дүүргэдэг юм.

ТАСС-ай фотохро...

В. И. Ленин М. И. Калинин хоёр ажалша хасагуудай нэгэдэхи Бухэроссин съездын үедэ Союзуудай байшанда. 1920 оной мартын 1.

ТАСС-ай фотохронико.

Горкодохи В. И. Ленинэй музей-байшанда.

ТАСС-ай фотохронико.

…КРУПСКАЯ

…ЕНИН ТУХАЙ ДУРАСХААЛ

Октябриин революциhаа Брестдэхи эблэрэлгэ хүрэтэр

…үдэй II съезд орон до…дүүдэй засаг тогтоохо …дхээ. Энээниень Учре… суглаан баталан абажа, …ы жэжэ асуудалнуудые …ёhотой гэжэ большеви…солодог байгаа. Харин …хадаа Учредительнэ суг… дотор буржуазна рес… тогтооxo, Соведүүдые …гү, али тэдэнэй үүргые …болгохо гэжэ бододог …тябриин хубисхалай ур…ведүүд шанаар hунгаг…дэ олонхиинь большe…оhон юм.

…ай Ильичэй хүтэлбэри …дительнэ суглаанда тон …нхалан бэлдэжэ байба. … хуурмаг буржуазна …змые элпшэлжэ, бодо…атизм мандуулхын тү…hэн тэмсэл байгаа.

…ай үзэлтэ эсернүүд …гүүдтэй тэмсэхэ hанаа…а. Тэдэнэй зариманиинь …ихи байгуулжа, янва…э Ленинэй ами наhа хо…эн hэдэлтэ хэhэн юм. Учредительнэ суглаа…хэ январиин 18(5)-най …тэ буhалгаа хэхэ гэжэ …эр бэлдэжэ байба. …й ЦК сэрэгэй энэ эмхиие …жэзэгүйшье hаа, хэжэ …ябуулга тухайнь hайн …игээд тэрэниинь хай… байгаа.

…вигүүд зэбсэгтэ буhал…дхэгдээ hаань, тэрэниие …э мүн лэ бэлэдхэл хэ…дительнэ суглаан Таври…он соо болохо байгаа. …штаб эмхидхэгдэжэ, тэ… Свердлов, Подвойский, …Урицкий, Бонч-Бруевич …д оробо. Бухы город, …ьнын район хэhэг хэ…баагдажа, тэдэниие ху…д харууhалдаг болобо. …врора» крейсэрhээ нэгэ «Республика» гэжэ бро… хоёр рото ерүүлэгдэ…

…«Учредительнэ суглаае …Союз» гэдэг эмхиин …зэбсэгтэ буhалгаан бу…. Январиин 18(5)-да …нуудай демонстраци бо…ухы засагые — «Учреди…углаанда» гэhэн уряа …овет засаг мандаха бол…hэн уряа доро мүн ху…дэй демонстраци эхил…э болон Литейнэ гудам…дхада обывательнуудай …й дайралдашаба. Тэндэ …бсэгтэ тулалдаан түр…оулагдаа hэн. В. Д. …ич тон эдэбхитэй …жэ, Владимир Ильичые … Таврическа ордондо …нюусаар асарба. Авто… Владимир Ильичтэй өөрөө hуулсажа, мүн Мария Ильинична бидэ хоёрые, Вера Михайловна Бонч-Бруевичые hуулгаад абаашаа hэн. Ямаршьеб нэгэ переулок руу орожо, тэрээгээрээ Таврическа ордондо дүтэлбэбди. Хаалгань суургатай байгаашье hаань, автомобильнай урда тээнь хэлсэгдэhэн дохёо үгэжэ, үүдэн нээгдээд, бидэ ороо hэмди. Харуулшад Ильичтэ зорюута бэлэдхэгдэhэн таhалгануул руу бидэниие оруулба. Тэндээ hуужа сай уубабди. Байд гээд лэ хүнүүд ородог байба. Тэндээ нилээд удаан hуубабди. Юундэб гэхэдэ, большевигүүдэй фракциин заседани нилээд үни болоhон байгаа. Тэндэ Москваhаа ерэhэн Варвара Николаевна Яковлева түрүүлэгшээр hууба. Москвагайхидай зариманиинь Учредительнэ суглаае дары тарааха дуратай байба. Теэд тиигэжэ болохогүй байгаа бшуу. Ушарынь хадаа Учредительнэ суглаанай юундэ тараагдаhые олониитэ зондо ойлгуулха ёhотой байгаа ха юм.

Учредительнэ суглаае Яков Михайлович Свердлов нээхэ ёhотой байгаа.

Заседани үдэрэй 4 сагта нээгдэбэ. Заседанида ошожо ябатараа, Ильич пальтогойнгоо хармаанда револьверээ мартаhанаа hанаад, hөөргөө бусахадань, тэрэнь үгы болошоhон байба. Харин тэрэ таhалга руу гадныи нэгэшье хүн ороогүй. Тиимэhээ тэрэ револьверые харуулшад абаа гэжэ ойлгогдобо. Харуулшад ямаршье журамгүй тэжэ Ильич Дыбенкые зэмэлжэ оробо. Дыбенко ехээр мэгдэшөө hэн. Тиигээд Ильичэй заседаниhаа гарахадань, харуулшадhаа абаhан револьверыень бусаажа үгэhэн юм.

Я. М. Свердлов хожомдожо, Учредительнэ суглаае үндэр наhата гэшүүн Швецов (эсер) нээхэ болобо. Тэрэ ендэр дээрэ гаража, юушьеб дуугаржа эхилэн байтарынь, Свердлов бии божо, ендэртэ гараад, Швецовой гарhаа хонхо абажа, өөрыень хажуу тээшэнь болгоод, будүүн шанга хоолойгоор суглаа нээбэ. Хүдэлмэришэн, солдат болон таряашадай депутадуудай Соведүүдэй ЦИК Учредительнэ суглаа нээхые намда даалгаа гэжэ мэдүүлээд, Ленинэй бэшэhэн, нүхэд Сталин Бухарин хоёртой заhан хинаhан «Ажалшад болон дарлагданги арадай эрхэ тухай деклараци» гээшые ЦИК-эй зүгhөө уншаба. Энэ декларациие ВЦИК баталhан байгаа.

«...Гүрэнэй засагай али нэгэ хэрэгые бэе дээрээ даажа абахые hэдэhэн хүнүүд гү, али ямар нэгэн эмхинүүдэй hэдэлгэ революцида харша ябуулга гэжэ тоологдохо. Эдэ бүхы hэдэлгэнүүд Совет засагай мэдэлдэ байгаа бүхы арга хэрэгсэлээр, тэрэ тоодо зэбсэгтэ хүсөөр дарагдаха» гэhэн тогтоол абтаhан байгаа.

Росси хадаа хүдэлмэришэн, солдат болон таряашадай депутадуудай республика мүн. Түб хотонуудташье, хүдөө нютагуудташье бухы засаг Соведүүдэй гарта байха. Совнаркомой абаhан тогтоолнуудые баталан абахыень Учредительнэ суглаанда дурадхагдана гэжэ тэрэ «Деклараци» соо хэлэгдэhэн юм.

Харин Учредительнэ суглаанда хабаадалсаhан баруунай үзэлтэн Учредительнэ суглаан бухы засагые гартаа абаха гэжэ бодоhон юм. Баруунай үзэлтэ эсернүүд олонхи дуутай байгаа. Съездын түрүүлэгшэ болгохоор эсернүүд Черновые, большевигүүд болон зүүнэй эсернүүд Спиридоновае дурадхаба. Чернов 244 голос, Спиридонова 151 голос абаhан байна. Түрүүлэгшээр Черновой hунгагдаhанай hүүлээр үгэ хэлэлгэн эхилбэ. Чернов баруунай эсернүүдэй зүгhөө газар тухай үгэ хэлэбэ. Черновой hүүлээр Бухарин үгэ хэлэжэ, түбхын түрүүндэ ВЦИК-эй деклараци зүбшэн хэлсэхые дурадхаа hэн. Меньшевигүүдэй зүгhөө Церетели үгэ хэлэхэдээ, большевигүүдые элдэб эсээр харааhан, доторой дайгаар хүнүүдые айлгаhан, мүн бухы засаг Учредительнэ суглаанда үгэхые дурадхаhан юм.

Тэрэ гэhээр олон жэл үнгэрөө. Германиин болон бусад капиталис оронуудай социал-демократи доторой дайнай аюулаар айлгаха, нялуун зөөлэн гү, али элдэб тоё үгэнүүдые хэлэхэ мэтэ хуушан лэ аргануудые ашаглажа, ажалшадай хэрэгтэ урбаад, зэрлиг дээрмэшэд, хосоржо байhан помещик, капиталистнуудай тала баригшаан зэрлиг фашистнуудые түрэ засагта хүргэhыень бидэ хараабди.

Харин баруунай эсернүүд болон меньшевигүүдтэй эбсэлгэ ямар юумэндэ хүргэхэб гэжэ большевигүүд эли тодоор ойлгожо байhан юм. Нүхэр Скворцов баруунай эсернүүд болон меньшевигүүдтэ хандан иигэжэ хэлээ hэн: «Та бидэнэй хоорондо ниитэ нэгэн зүйл огто үгы болобо. Бидэнэр буржуазида эсэргүүсэн, Октябриин революциие эсэстэнь хүргэхэбди. Та бидэнэр баррикадын хоёр таладабди»

Владимир Ильич үгэ хэлэбэгүй. Ендэрэй табсан дээрэ hуугаад, енгүүрхэнгеэр энеэбхилэн, шог үгэ хаясагаан юушьеб бэшэнэ. Энэ Учредительнэ суглаан тушаа hанамжаяа бэшэhэниинь статьягайнь эхин саарhанууд соонь бии юм:

«Сэбэр сэлигэр Таврическа ордоной таhалтануул соо уйтай хүшэр, зүдэрүү хүхэ үдэр үнгэргэгдэбэ. Үшөө хүсэд тогтонижоогүйшье hаа, улам хүсэ шадал нэмэн бүхэжэжэ байгаа совет аппарат түхэл маягаараа гоё гоошье hаа, голhоо үмхирэн хосоржо байгаа буржуазна парламентаризмhаа ехэ илгаатай. Тэрээндэл адли Таврическа ордоншье газаада түхэлөөрөө Смольноhоо илгаатайл». «Помещигүүд болон капиталистнуудай мүлжэлтэ дарлалтые уг унгяарнь урбуулан усадхажа байгаа хүдэлмэришэн, таряашадай эршэтэ шанга, совет ажалай hүүлээр ямар нэгэн ондоо ортолондо, буржуазин лагерьта, тэрэнэй элитэ болон далда туhамаршадай, тэжээмэлнүүдэйнь, зарасанар хүлhэншэдэйнь лагерьта гэнтэ ерэhэн мэтэ байна. Мүлжэгшэдтэ эсэргүүсэн, ажалша олониитын, тэдэнэй совет эмхиин тэмсэжэ байгаа дэлхэйhээ мүн урдынхидаал адли капиталистнуудтай эбсэлгэ дээрэ үндэhэлhэн нялуун билдагууша үгэнүүдэй, хуурмаг хоохон удхата найдуултануудай дэлхэйдэ гэнтэ бусаhан мэтэл».

ВЦИК-эй декларациие зүбшэхэ гэhэн дурадхалые оройдоол 146 депутат дэмжэбэ. 247 хүн буруушааба. Большевигүүд болон зүүнэй үзэлтэ эсернүүд забhарлалга хэхые эрибэ. Учредительнэ суглаанай большевигүүдэй фракци саашадаа юу хэхэеэ хэлсэхэ гэhэн байгаа. Заседаниин зал руу бусахагүй гэhэн шиидхэбэри абтаба. Нүхэд Раскольников болон Лобов гэгшэд большевигүүд Учредительнэ суглаанhаа ошохонь гэжэ мэдүүлээд, энээнэй ушар шалтагаание хэлэжэ үгэхөөр зал руу эльгээгдэбэ. Энэ суглаае тараахагүй, харин үлэгшэ зондонь суглаагаа үргэлжэлүүлхэ арга олгохо гэжэ большевигүүдэй фракци шиидхэбэ. Январиин 6-да заседани, үдэрэй 4 час 40 минута хүрэтэр үргэлжэлөөд, hүүлээрнь депутадуул гэр гэртээ тараба. Үглөөдэрынь «Учредительнэ суглаае тарааха» гэhэн тогтоол ВЦИК абаа hэн.

Учредительнэ суглаанай тараагдахада, олониитэ зон энээниие балай хайхарбагүй. Энэ суглаан олоной дунда хүндэгүй байжа, тэрэниие тарааhан ушар хэнэйшье зүрхэ сэдьхэл хүдэлгөөгүй hэн. Саашанхи хүдэлмэридэмнай hаалта хэжэ байhан халхабша иигэжэ зайлуулагдаhан юм. Эбсэхэ гэhэн үзэл hаналда иигэжэ эсэс табигдаа бэлэй.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

БАРГАЖАНАЙ АЙМАГТА

БАРИЛГАШАДАЙ АМЖАЛТА

Аймагай барилгашадй коллектив декабриин 3-да жэлэйнгээ түсэб болзорhоонь урид дүүргэбэ. Хамта дээрээ 391 мянган түхэригэй барилга ашаглалгада үгтөө. Тэдээнэй тоодо Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо байрын табан гэр, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо — тугалай байра, XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо — hаалиин үнеэдэй, тугалай байранууд, тиихэдэ бэшэ тээгүүр хоёр дабхар конторын байшан, 14 автомашинын ороод байха гараж, склад, хоёр-хоёр байратай гэр гэхэ мэтэ баригдаhан байна.

Г. Н. Скосырский, И. С. Молчанов, М. Н. Чванов гэгшэдэй бригадануудай барилгашад, автомашинын жолоошод А. М. Бурцев, А. М. Козулин, модошо дархан О. Ш. Доржиев гэгшэд илангаяа hайнаар хүдэлөө.

726 ЦЕНТНЕР ЗАГАhАН

«Байкалец» колхозой загаhашад эрхим амжалта туйлаба. Декабриин 5-да тэдэнэр жэлэйнгээ түсэбhөө гадуур 726 центнер загаhа барhан байна. Хамта дээрээ жэлэй эхинhээ хойшо 4426 центнер загаhа барhан байха юм. Жэлэй дүүрэтэр үшөө 300 центнер загаhа тушаахабди гэжэ тэдэнэр үгэеэ үгэнхэй.

Коммунистнууд В. И. Федоров, К. А. Кузнецов, мүн загаhашад А. И. Пилюгин, В. С. Седунов, В. Н. Каргин, В. Е. Скосырский гэгшэд ажалай эрхим амжалта туйлана.

ПОЛИТИНФОРМАТОРНУУД — МАЛШАДТА. XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой партком Колхознигуудай бүхэсоюзна III-дахи съездын материалнуудые өөhэдынгөө гэшүүдтэй үргэнөөр танилсуулха, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха гэжэ шиидээ. Иимэ зорилготойгоор 16 политинформаторнууд отара ба фермэнүүдтэ ошожо, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ эхилээ. Тэдээнэй тоодо колхозой түрүүлэгшэ С. И. Тараскин, түрүүлэгшын орлогшо В. Ш. Гармаев гэгшэд бии.

СЕЛЬСОВЕДЭЙ ҮҮСХЭЛЭЭР. Баргажанай сельсоведэй гүйсэдхэхэ комитет (түрүүлэгшэнь М. Д. Иванов) аймагай соёлой ордон соо «Ажалшадай асуудалнууд ба тэдээндэ предприятинуудай, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй харюунууд» гэhэн асуудалаар уулзалга хэбэ.

Уридшалан хэлэхэдэ, уулзалга ехэ hайнаар үнгэрөө. Энэ хадаа сельсоведэй гүйсэдкомой энээндэ hайса бэлдэhэнэй ашаурэ мүн. Уулзалгада 100 гаран ажалшад хабаадаа. Сельсоведтэ ороhон 36 бэшэг, асуудалнуудта сельпогой правлениин түрүүлэгшэ П. С. Зубков, ажаhуудалай комбинадай директор П. И. Трескин, больницын ахалагша врачай орлогшо Г. П. Смирнова, дунда hургуулиин директор В. М. Бодров, арадай судья Н. П. Бубеев, женсоведэй түрүүлэгшэ А. А. Каратаева, автоинспектор А. А. Григорян, мүн бусад дэлгэрэнгы харюунуудые үгэhэн байна. Иимэ уулзалгануудые бэшэшье сельсоведүүдэй ажалшадтай үнгэргэхөөр аймагай гүйсэдхэхэ комитет хараална.

ХИНАЛТЫН ГЭШҮҮДЭЙ СУГЛААН. Баргажанай леспромхозой барилгын управлениин, модо урадхуулдаг конторын арадай хиналтын гэшүүдэй суглаан Баргажанай адагта болобо. Энэ суглаанда предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организациин секретарьнар, хамтадаа 80 хүн хабаадаа.

Эдэнэр арадай хиналтын органуудай шэнэ дүримтэй танилсаhан, арадай хинагшадай ажал hайжаруулха талаар юу хэхэб гэжэ зүбшэн хэлсээ. Энэ асуудалаар арадай хиналтын областной комитедэй инспектор нүхэр К. В. Зенин элидхэл хээ.

13 хүн үгэ хэлээ. Тэдэнэр хэжэ байhан ажал тухайгаа, бии байhан дутуу дунданууд тухай хэлэhэн байна.

ЛЕНИН БАГШАТАЙ УУЛЗАЛГА

hаяхан культурын байшангай ендэр дээрэ. Москвагай бүлэг артистнар «Хододоо амиды» гэhэн композици харуулба. Энэнь элитэ совет драматург Николай Погодиной агууехэ багшада зорюулhан суута трилогиин бишихан хэhэгүүдhээ бүридэhэн.

Ленин багшын рольдо наадаhан артист Модест Абрамов айхабтар бэрхээр наадажа, харагшадай hанаа сэдьхэл хүдэлгөө.

Н. ГАЛДАНОВ.

Краснодарска хизаарай Кавказска районой Ждановай нэрэмжэтэ колхоз hүүлэй жэлнүүдтэ ажахыгаа нилээд хүгжөөжэ, экономикоёо бэхижүүлнэ. Табан жэлэй эхинhээ колхозой олзо доход 2100 мянгаhаа 3400 мянган түхэриг хүрэтэр ургаа. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: колхозой хүтэлбэрилэгшэд ерэхэ жэлэй хабарай тарилгын түсэб шалган үзэнэ.

ТАСС-ай фотохронико.

НҮХЭДТӨӨ ХҮНДЭТЭЙ

Дынчигма Жамьяновна Жамьянова модо урадхуулгын Онохойн участогта түсэблэгшэнормировщигоор арба гаран жэлэй хугасаа соо ажаллажа байнхай. Хүдэлмэридөө дүршэhэн энэ эхэнэр мастернуудта, бригадирнуудта үдэр соо дүүргэхэ ажалайнь захил (наряд) аатуулангүй саг болзортонь үгэдэг. Ажалай дүүрэхэдэ, участок дээрэ ошожо, захилай ямар шанартайгаар бэелүүлэгдэhые шалгадаг, экономическа шэнэ гурим тухай хүдэлмэришэдтэ хөөрэжэ, ойлгуулжа үгэдэг байха юм.

Гансашье урдахи ажалаа хараад ябадаггүй, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Участогайнгаа ханыч газетэдэ модо урадхуулагшадай амжалта туйлалтанууд тухай, ажал хүдэлмэриин дутуу дунданууд тухай ходо бэшэдэг байна.

Мүн баhа ниитын хэблэл тараагшаар гурбадахи жэлээ хүдэлнэ. Жэшээлхэдэ, 1970 оной газетэ, журналнуудта захил хэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, 130 хэhэг газетэ, тэрэ тоодо 43 хэhэг «Правда Бурятии», «Буряад үнэн»газетэнүүдые, 126 хэhэг журналнуудые тараагаа. Хүдэлмэришэдэй дунда хамта дээрээ 2600 түхэригэй захил хэгдээ.

Д. АЮШЕЕВ.

…АСХНИЛ-ай СИБИРИИН ОТДЕЛЕНИ НОВОСИБИРСКДЭ БАЙГУУЛАГДАХАНЬ

…риин ба Алас-Дурна зү…өө ажахын наукын хүг… шэнэ шата нээгдэхэнь. …ной апрелиин 12-ой үдэр …дэhэн ойн коммунис субботнигай үедэ хэгдэhэн ажалhаа …н оруулагдаhан мүнгэ … В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ …зна хүдөө ажахын нау…й академиин (ВАСХНИЛ) …ин отделени правитель… шиидхэбэреэр Новосибир… байгуулагдахань.

… научно-шэнжэлэлгын эм…аание байгуулгатай хол… асуудалнуудта харюуса… ВАСХНИЛ-ай вице-прези… И. И. Синягиниие ТАСС-… корреспондентнүүд К. Белов, …повалов гүйhан байна.

…Ираклий Иванович, юун … иимэ шиидхэбэри аб…

…Угаа олон эрхэ нүхэсэл …Орон дотор эдеэ хоолой …дые абалгада Сибириин ба Алас-Дурна зуг угаа ехэ удхэ шанартай. Эндэ ороhо таряан, мяхан, hүн бага бэшээр абтадаг, хэдэ хэдэн районд лён, промышленна аргаар свёкло ургуулан абтадаг, овощ, хартаабха, сэя таригдадаг. Тиихэтэй хамта промышленность угаа түргэнөөр урган хүгжэнэ, тиимэ болохолоороо, түүхэй эд ба эдеэ хоолой зүйлнүүд ехээр хэрэглэгдэдэг болохо байна. Хэрэглэлгэ ба үйлэдбэрилгын хоорондо алгасалдаанай гарахагүйн тулада ойрын арбан жэлэй турша соо хүдөө ажахын продукци бүхы дээрэнь абалгые хоёр дахин ехэ болгохо шухала.

Сибириин ба Алас-Дурна зүгэй хүдөө ажахыда хүсэн түтэс, олон hалбаритай научна эмхи зургаанууд ондоо ямаршье нютагайхиhаа үлүү ехээр хэрэгтэй болоно. Мүнөө хүдөө ажахын талаар бүхыдөө бии байhан 98 дээдэ hургуулиин арба нэгэниинь, 201 научна институдай оройдоол арбан хоёрынь Сибирь ба Алас-Дурна зүгтэ хүдэлдэг байна. Тиихэдэ эдэ эмхи зургаанууд кадрнуудай, мүн түхеэрэлгэнүүдэй талаар оронойн Европодохи хубиин иимэ эмхи зургаануудhаа мүнөөдөө ехээр гээглэнхэй.

— Научна шэнэ центр ямар байхаб, хөөрэжэ үгыт?

— Новосибирск шадар бүхэли городок барихаар шиидхэгдээ. Тэндэ ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделени, тэрэшэлэн Сибириин мал ажалай талаар научно-шэнжэлэлгын ба проектно-технологическа институт, хүдөө ажахые оньhожоруулгын ба электрижүүлгын, хүдөө ажахыда хими хэрэглэлгын ба экономикын научно-шэнжэлэлгын институдууд, тэжээлэй институт байрлаха юм. Городогто фитотрон ба зоотрон, инсектари ба сагай уларилай камеранууд, томо радио-биологическа лабораторинууд, машинануудые туршажа үзэхэ электрижүүлэгдэhэн стендүүд, тоололгын хүсэтэ центрнүүд ба бусад олон юумэнүүд баригдахаар хараалагданхай. Иимэ ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ ёhотой болоно бшуу. Зүгөөр академик М. А. Лаврентьевэй хүтэлбэреэр СССР-эй Наукануудай академиин научна городогые барилгын баян дүй дүршэл маанадта ехээр туhалха байна.

Городогто байрлуулагдаха эмхи зургануудhаа гадна, ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделенидэ Сибириин ба Алас-Дурна зүгэй бусад районуудай хэдэ хэдэн научна институдууд: Сибириин хүдөө ажахын НИИ (Омск город), Бухэроссин соялын НИИ (Амурска область), Холын Хойто зүгэй хүдөө ажахын научно-шэнжэлэлгын институт (Норильск город) дамжуулан үгтэхэ юм.

— ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин үмэнэ ямар зорилгонууд табигданаб?

— Отделени хадаа Сибириин ба Алас-Дурна зүгэй хүдөөгэй, ой модоной ажахынуудай, газар hайжаруулгын шухалын шухала асуудалнуудай талаар научна эмхи зургаануудые хүтэлбэрилхэ научно-методическа центр болохо байна. Сибириин ба Алас-Дурна зүгэй нютаг нютагуудай ба hалбаринуудай научно-шэнжэлэлгын институдууд, хүдөө ажахын туршалгын станцинууд, проблемнэ лабораторинууд, бусад эмхи зургаанууд ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин методическа хүтэлбэреэр өөhэдынгөө шэнжэлгэнүүдые хэдэг байха. Тэрэшэлэн научна хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэхэ, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл дээшэлүүлгэдэ хабаадалсаха гэжэ мүн лэ хараалагданхай.

— Шэнэ научна центрэй эрдэмтэд ямар гол шэглэлнүүдээр шэнжэлэлгэнүүдые хэхэб?

— Хамагай түрүүндэ хүдөө ажахые эрхилхэ научна талаараа үндэhэлэн баримталагдаhан гуримые саашадань нарижуулан hайжаруулха, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ, газарай баялигые бүри ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ. Газар таряалангай ба мал ажалай продуктнуудые абалгын түрүү технологи бии болгохо гээшэ шухала hуури эзэлхэ байна. Энэ технологи хямда сэнтэй аад, шанар hайнтай продукци бүри ехээр абалгые хангаха арга олгохо ёhотой. Сибириин ба Алас-Дурна зүгэй эрхэ байдалда тааруу ургамалнуудай сортнуудые бии болгохо, тэрэшэлэн эбэртэ бодо малай, гахайн, хониной ба шубуунай үүлтэрые нарижуулан hайжаруулха, шэнэ үүлтэрэй малнуудые бии болгохо гээшэ нүгөөдэ шэглэлынь болоно.

Ажал үргэлжэдэнь оньhожоруулгын, хими хэрэглэлгын, газар hайжаруулгын, газарай хүрьhэ гэмтэлгэhээ хамгаалалгын асуудалнуудые, хүдөө ажахын бусад шухала асуудалнуудые шэнэ научна центр шэнжэлхэ байна.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин научна эмхи зургаануудтай манай отделени нягта холбоотойгоор ажаллаха гэжэ этигэнэб. Хүдөө ажахын наукын олон шухала асуудал шиидхэхын тулада физикын, химиин, механикын, математикын, биологиин, генетикын, климатологиин ба бусад наукануудай талаар теоретическэ шэнжэлэлгэнүүдые гүнзэгыгөөр хэхэ шухала болоно. Манай ерээдүйн хүршэнэр энэ талаар амжалтатайгаар хүдэлдэг байна бшуу.

Совет арадай этигэл найдабариие нэрэтэй солотойгоор харюулхын тулада эрдэмтэд бүхы хүсэ шадалаа зорюулха.

ТҮРЭҺЭН ДАЙДАЯА ТҮҮРЭЭН МАГТАНА...

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан «Совет Алас-Дурна» гэһэн уран зурагай выставкэ харагшадай анхарал татаһан зандаа. Уран зураашадай бүтээлнүүд тухай статьянууд, һанамжануудшье бэшэгдэнэ.

Би өөрөө уран зураашa ха даа, нүхэдэйнгөө бүтээлнүүд тухай өөрынгөө һанамжа хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Байгаалиие зураглаһан (пейзажна) зурагууд намайе илангаяа һонирхуулна. Алас-Дурна хадаа дэлхэй дээрэ эгээл һайхан хизаар гээ һаа, ехэдүүлһэн болохогүй хаб гэжэ һананаб. Сахалинһаа эхилээд, Байгал хүрэтэр, Хойто Мүльһэтэ далайһаа эхилээд, Монголой хилэ хүрэтэр нэмжыһэн газар дайда шэрэ будагаараа, сагайнгаа уларилаар бэе бэеһээнь тад илгарма нютагуудые багтаана ха юм даа. Тиимэһээ энэ нютагуудта ажаһуудаг уран зураашад саарһан дээрэ, холст дээрэ газар уһанайнгаа, ой модонойнгоо «дүрыень буулгахаяа» һэдэдэгынь гайхал бэшэ.

Илангаяа уран зураашад К. П. Коваль, А. И. Федотов, В. С. Рачев, А. В. Ткаченко гэгшэдэй зурагууд энэ талаараа һонирхолтой.

Жэшээнь, К. П. Ковалиин зураһан «Хабар» гэжэ бүтээл харахадаа, үбэлэй нойрһоо һэриһэн байгаалиин хоншуухан хангалые мэдэрхэдэл гэнэбди. Энэ зурагай шэрэ будагыншье «зөөлэхэн», нюдэндэ урихан. Үшөө ногооржо ядажа байһан байгаалиин оршондо хүнүүдэй, моридой зураглал һонинууд. Мүн лэ дурсагдаһан уран зураашын бүтээһэн «Загаһаша эхэнэрнүүд», «Холын Ханкада» гэһэн зурагуудые һонирхомоор. Тус зурагууд мүнгэлиг хүрибтэр, сэнхирлиг үнгөөр зураатай.

Тиихэдэ В. С. Рачев (Владивосток) «Сейнера», «Курилнууд», «Манан» гэжэ зурагуудтаа «шэрүүбтэр» үнгэнүүдые хэрэглээ. Тэрэнэй зурагууд харабтар ногоон гү, али улабар хүхэ шэрэнүүдээр бүтээгдэһэн байна. Тэдэниие харахадаа, досоо гунигтай шэнги болоошье һаа, «хэлэгүй» байгаалида дарагдангүй, гартаа абаха дуран хүрэхэ юм.

Магаданай уран зураашa И. П. Васильевагай «Магадан» гэжэ зурагые би һайшаагааб. Угаа гоё бүтээл гэжэ һанагдана. Үдэшын городой шарай эсэнгишье һаа, үшөөл амисхалынь һуларaагүй, ажалаа үргэлжэлхөөр бэлэн шэнги. Гудамжануудынь, гэрнүүдынь, эрье шадарай онгосо ба кораблинууд, хүнүүд улаабтар толоор гэрэлтүүлэгтэнги.

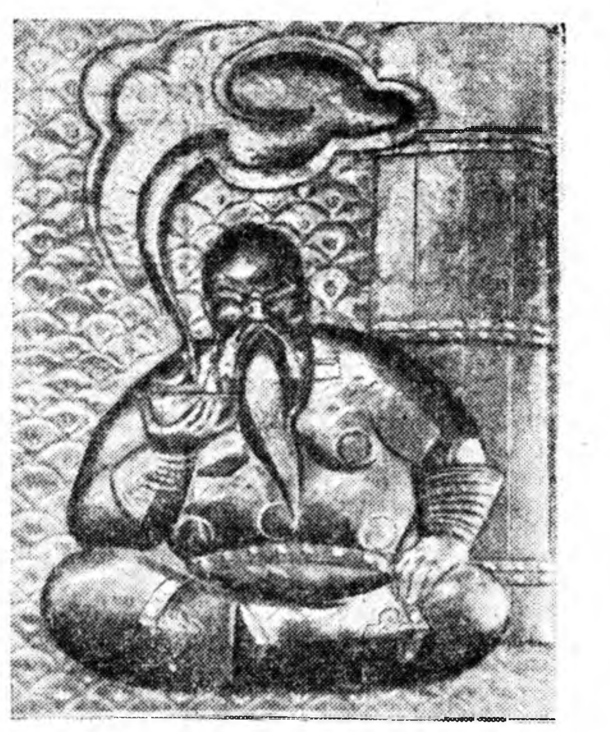
Уссурийскын уран зураашa А. В. Ткаченко «Хабарай эхин» гэжэ зурагтаяа харагшадые танилсуулаа. Хожомоо байгаали тухай зурагуудтаа, илангаяа Зүүн Сибириин шарайе зураглахадаа, гоё үнгэ шэрэ хэрэглэһэй гэжэ уран зураашада хүсэхөөр.

«Совет Алас-Дурна» гэжэ выставкэ дээрэ буурал Байгал тухай зурагууд үсөөн. Тиихэдэ манай Бурладай уран зураашад түрэл республикынгаа баян байгаалиие магтан дуулаһан зурагуудые үсөөнөөр табяа гээшэ хабди гэжэ тэмдэглэхээр.

А. БРИТОВА,
уран зураашa.

Уран найханай зональна выставкэ
Совет Алас Дурна

Манай республикын уран зураашад выставкэдэ элдэб янзын зохёолнуудые табяа. Выставкэ соогуур ябахада республикын мэдээжэ уран зураашад Г. Павловай, А. Окладниковай, А. Сахаровская болон бусадай тоһон шэрээтэ зурагууд, һиилүүр, скульптуранууд, мүнгэн ба зэд дээрэ таблаһан зүйлнүүд олон. Тэндэ табигдаһан худэлмэринүүдэй нэгэн П. С. Намсараевай зэд дээрэ таблаһан «Үхибүүд», «Үльгэршэн», «Үбгэжөөлэй хатар» гэһэн зурагууд һонирхолтой, харамаар байна.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

ТЕАТРАЙ МЭРГЭЖЭЛТЭДЭЙ СЕМИН[АР]

Эдэ үдэрнүүдтэ манай Буряадай ниислэл Улаан-Үдэ хотодо Бүхэсибириин хизаар, область, республиканүүдай театрай мэргэжэлтэдэй, искусства шэнжэлэгшэдэй зональна семинар болож дүүрэбэ. Энэ хуралдаанда Барнаул, Новосибирск, Томск, Иркутск хотонуудай, Алтайн, Амарай хизаарнуудай, Яхадай, Буряадай АССР-нүүдэй түлөөлэгшэд байлсаа.

Семинар дээрэ СССР-эй Наукануудай академиин Философиин институдай эрдэмтэн, философиин эрдэмэй кандидат А. Л. Аганов «Мүнөө үе сагай ангиин тэмсэлэй үедэ искусство ямар һуури эзэлнэб», «Уран зохёол тухай В. И. Ленинэй һургаал ба мүнөө үе сагай хүнүүдэй образ совет зүжэгтэ», «Уран бүт[ээ]ёһонууд», «Мүнөө үеын буржуазна иску[сства]дал» гэһэн лекцинүүдые уншаһан байна. [...] дай артист, профессор Лхасаран Линхо[...] биин оронуудай искусство тухай мүн лэ [...] хөөрөө хээ. Бүхэсоюзна театральна нэг[...] консультантнууд нүхэд Гладких, Печорин[...] минарска хүдэлмэринүүдые хүтэлөө.

Бүхэсибириин театрай мэргэжэлтэдэй зо[...] семинарта Бурядай искусствын хүдэлмэри[...]роо хабаадаа. ехэ һонирхолтой хөөрэлдөөн[...]

Г. БЕЛ[...]

ЗУРГААН ЭХИР ҮХИБҮҮД

Онсо һонин

23 наһатай англис эхэнэр Роузмари Лэттс Лондоной университедэй дэргэдэхи госпитальдо зургаан эхир үхибүүдые декабриин 15-да түрэбэ. Нэгэниинь амигүй гараһан байна. Эхынь болон бусад нарай үхибүүдэйнь бэе һайн гэжэ меди[...] хүдэлмэрилэгшэ мэдэ[...]

(ТАС[С])

ВСМ-эй ПРЕЗИДИУМЭЙ СЕССИ

ХАРТУМ. (ТАСС). Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Президиумэй пленарна заседани Суданай ниислэлдэ декабриин 14-дэ эхилжэ, национальна бэеэ даанхай байдалай, Европодохи аюулгүй байдалай ба буу зэбсэг хуряалгын асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ.

Империализмда эсэргүү ба национально-сүлөөрэлгын тэмсэлэй бүхы дэлхэй дээрэ дэбжэжэ байһые үгэ хэлэгшэд тусгаар тэмдэглээ. Зимбабвиин, Португалиин Гвинейн, Мозамбигай, Анголын национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй түлөөлэгшэд колонизаторнуудтай тэмсэхэдээ патриодуудай түйлаһан амжалтанууд тухай хөөрөө. Дэмжэлгэ үзүүлдэгэйнь түлөө Советскэ Союзда, бусад хани оронуудта тэдэнэр баясхалан хүргөө.

Европын аюулгүй байдалай ба буу зэбсэг хуряалгын асуудалнуудаар элидхэлнүүдые ВСМ-эй Президиумэй үзэмжэдэ Франциин, ГДР-эй, ФРГ-гэй ба Советскэ Союзай делегадууд табиһан байна. Европо түби дээрэхи уласуудай хоорондын байдал элидхэлнүүд соо шэнжэлэгдэнхэй, Европодохи аюулгүй байдалай олон талань хаража үзэгдэнхэй. Европодохи эб найрамдалай хэрэгтэ НАТО-гой политикын ехэ түбэгтэй байһаниинь элидхэлнүүд соо онсолон тэмдэглэгдэһэн байна.

Европын социалис оронуудай партии ба правительствануудай уряае эб найрамдалай түлөө хүдэлөөндэ хабаадагшадһаа гадна, манай планетын эб найрамдалда дуратай бүхы хүнүүд дэмжэхэ, хүн түрэлтэнэй хуби заяанда түүхэтэ удха шанартай байжа шадаха зүблөө зарлуулха гэжэ найдажа байһанаа совет түлөөлэгшэ—уран зохёолшо Борис Полевой элирхэйлэн мэдүүлээ.

Европын дайнай хойто тээхи бүхы түүхэдэхи гол эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн бологшо социалис Германиин байгуулагдаһан тухай ГДР-эй түлөөлэгшэ хэлээ.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай һүүлээр Европодо тогтоһон хилэнүүдые мэдэрхэ шухала байһан тухай Франциин түлөөлэгшэ мүн лэ үнэмшэсэтэйгөөр хөөрөө. ГДР-ые мэдэрһэн оронуудай тоо олон боложол байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Тэрэнэй мэдүүлһэнэй ёһоор Германиин Демократическа Республика Европын түбтэхи эб найрамдалай түшэг тулгуури болоно.

Сессиин документнүүдые зохёохо тусхай бүлэгүүдэй ба редакционно комиссинуудай заседанинууд ВСМ-эй Президиумэй хүдэлһэн хоёрдохи үдэртэ болоһон байна.

„ФИНЛЯНДИЯ—СОВЕТСКИЙ СОЮЗ" ГЭЖЭ БҮЛГЭМЭЙ ТҮСЭБҮҮД

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС). 1970 ондо «Финляндия—Советский Союз» гэжэ бүлгэмэй хэхэ хүдэлмэриин түсэбые бүлгэмэй совет декабриин 14-дэ баталаа. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан хэмжээ ябуулганууд—В. И. Ленинэй ажабайдал ба ажал ябуулга тухай выставкэнүүд, лекцинүүд түсэбэй гол бүлэгүүдэйнь нэгэн болоно.

Тампередэхи В. И. Ленинэй музейн ойтой дашарамдуулан ехэ ба олон янзын хүдэлмэри хэхэ байна. Музей хадаа фильмүүдые харуулхаар, һургуулинууд болон библиотекэнүүдтэ ленинскэ уншалгануудые үнгэргэхөөр, В. И. Ленин тухай ород, фин ба бусад хэлэнүүд дээрэ хэблэгдэһэн номуудай выставкэнүүдые эмхидхэхээр хараална.

«В. И. Ленин ба наука, культура болон гэгээрэлэй хүгжэлтэ» гэһэн темээр Тамперэдэ ЮНЕСКО-гэй эмхидхэхэ уласхоорондын научна хуралдаан ойтой холбоотой хэмжээ ябуулгануудай дунда тусгаар һуури эзэлнэ.

Урда Вьетнамдахи дайн байлдаан

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамай арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй частьнууд американо-сайгон сэрэгүүдэй бүхэлэгдэһэн шухала пунктнуудые гэнтэ добтолжо, дайсанай сэрэгэй лагерьнууд, баазанууд болон аэродромуудые артиллереэр буудажа, стратегическэ харгынууд болон уһа мүрэнүүдэй эрьенүүдтэ бүглүү газарта һуугаад угтан буудажа дайсаниие ехэ хохидолдо оруулна.

Куангчи провинциин хойто талын хубида декабриин 10 үдэрэй турша соо байлдаа хэхэдээ Урда Вьетнамай патриодууд дайсанай 170 шахуу солдат ба офицерые алаа гү, али шархатуулаа гээд Освобождение агентствын дамжуулгада үндэһэлэн, ВИА агентство мэдээсэнэ. Тэрээнһээ гадна, патриодууд дайсанай 17 сэрэгэй машина усадхаа, 2 вертолёт буудажа унагаагаа, хэдэ хэдэн сэрэгэй складуудые галдаа, олон тоото буу зэбсэг, һомо хэрэгсэл буляажа абаа.

ИНДИРА ГАНДИИН ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

ДЕЛИ. (ТАСС). Арадта социальна үнэн зүб байдал найдамтайгаар хангаагүй һаамнай хүдөө ажахын ба промышленна үйлэдбэриин хүгжэлтэ ороной экономическа ба политическэ байдалые тогтууритай болгожо шадахагүй гээд Индиин премьер-министр Индира Ганди мэдүүлээ.

Хүн зоной экономическа талаараа тэгшэ бэшэ эрхэтэй байлгые бага болгохо гээшэ ороной үмэнэ табигдажа байһан угаа ехэ ехэ зорилго болоно гээд Индира Ганди залуушуулай бүхэиндиин конференциин болоходо, үгэ хэлэхэдээ онсолон тэмдэглээ. Зохёон байгуулхы ажал хүдэлмэридэ хүсэ шадалаа зорюулхыень тэрэ залуушуулые уряалаа гээд ПТИ агентство мэдээсэнэ.

Ороной студентнүүдэй болон залуушуулай 11 организациин делегадууд хабаадалсаа.

Баазанууд усадхагдахань

ТРИПОЛИ. (ТАСС). Ливиин Арабуудай Республикын газар дээрэһээ британска сэрэгүүдые гаргаха, Англиин сэрэгэй баазануудые усадхаха тухай энэ ороной эрилтые Англиин правительство зүбшөөгөө. Энээн тухай Триполиин радио мэдээсэнэ гээд Англиин Ливидэхи сэрэгэй баазануудые усадхаха болзор тодорхойлхо асуудалаар Триполидо болоһон хэлсээнүүдтэ хабаадаһан Ливиин делегациие толгойлогшо мэдүүлээ. Англиин сэрэгэй баазануудые гаргалга эхилээ, тиигээд 1970 оной мартын эсэстэ түгэсхэгдэхэ байна.

ТЕЛЕФОН • ТЕЛ[ЕГРАФ] • РАДИ[О]
ХИЛЫН ГААНАҺАА

В. И. Ленин ту[хай] теле-дамжуулга[н] Браззавильда хэг[дэнэ]

БРАЗЗАВИЛЬ. (ТАСС) [...]нинэй түрэһөөр 100 жэлэй [...]рюулагдаһан хэдэ хэдэн [...]нуудые «Октябриин урда т[...]һэн кинофильм харуулалга[...] вилиин телевидени эхилээ. [...]

Эдэ дамжуулганууд не[...] хэндэ хэгдэхэ гэжэ [...] гээд Конгын национальна [...]ниин дирекци ТАСС-ай кор[...]дэ мэдээсэһэн байна. [...] агууехэ вождиин ажабайда[л] ябуулга тухай, Совет засаг[...] һонһоо хойшонхи 52 жэлэй [...] совет арадай түйлаһан а[...] тухай совет мэдээжэ кино[...]дые Конгын хүн зон суббо[...] телевиденеэр хараха байна.

Демонстрантнуудта д[...]

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Дай[...]гүү демонстрацида хаб[...] США-гай далайн пехотын [...]дадууд Ошансайд (Калифо[рни]) городто декабриин 14-дэ [...] Энэ хадаа Холбоото Штад[...] бото ба воскресенидэ бол[...] демонстрацинуудай нэгэни[...]

Вьетнамдахи уршагта м[...] байлдаае болиулха гэһэн [...]гаар город соогуур гаража [...] Кэмп Пендлтоной далайн-с[...]зын зоргоороо аашалалдаһ[...]дууд демонстрантнуудтай [...] үүсхэхые һэдээ. Бутылка[...] шулуугаар шэдэлдээн боло[...] хүн шархатаа.

Урагшагүй һэд[...]

КАИР. (ТАСС). Суэцкэ ка[налай] бэй сектор дээгүүр ниидэ[...]лиин «скайхок» гэжэ с[...] ОАР-ай зенитнэ артиллери [...] 14-дэ буудажа унагаагаа [...]ай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ту[...] мэдүүлгэдэ үндэһэлэн МЕН [...] дамжуулна.

Каналай түбэй сектор[...] египет сэрэгүүдтэ бүлэг из[...]молёдууд добтолхо һэдэлтэ [...] 14-дэ хээд, ОАР-ай агаар[...] гаалха хүсэнүүдээр намнаг[...]

„ПРАВДА БУРЯ[ТИИ]"

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕ[Р]

Нэгэдэхи хуудаһанда: [...] ЦК-гай Пленум тухай ин[...]но мэдээсэл. КПСС-эй Ц[К-ай Пле]нумэй тогтоолнууд. СССР-[эй Верховн]но Соведэй сесси тухай [...] «Һүнэй шанарта—үдэр б[...] харал» гэһэн А. Хангалов[...]

Хоёрдохи хуудаһанда: «[...]до СССР-эй арадай ажахы[...]хэ гүрэнэй түсэб тухай» [...] Верховно Соведэй сесси д[...]эй Госпланай түрүүлэгшэ [...] Н. К. Байбаковой хэһэн эл[...]

Гурбадахи хуудаһанда: [...] хүгжэм зэдэлнэ» гэһэн О. [...]най корреспонденци. Хил[...]һаа абтаһан ТАСС-ай мэд[...]

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «[...] һонин» гэһэн ниитэ гүр[...] информацинууд. Соносхол[...]

Редакторай орлог[ш]
М. Н. НИМА[...]

СПАРТАГАЙХИД ЭРХИМЛЭЭ

Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр Улаан-Үдэ хото шадархи Аршаан һууринай захада оршодог ЛВРЗ-гэй санаар аяншалагшадай баазада республикымнай спортивна һайн дуранай «Спартак» бүлгэмэй түрүү һуури эзэлхын түлөө нээмэл мүрысөөн үнгэргэгдөө. Эндэ ниислэл хотымнай «Труд», «Спартак», «Ажалай резервнүүд», «Локомотив», «Урожай», «Буревестник» ба авиазаводой санашадай суглуулагдамал команданууд хабаадалсажа, ана мана тулалдаба.

Мүрысөөн нэн түрүүлэн басагадай урилдаагаар эхилжэ, хүнгэхэноор хубсалһан 80 гаран санашад судьягай дохёо үгэхэтэй адли хойно хойноһоо һубарилдан гүн тужа соогуур гараһан санашадай зүргөөр саашалбад. Эндэ үймэлдэжэ байһан олон түмэн харагшадшье, тренер, судьянаршье «Эды олон басагадаймнай оройдоол хоёрхониинь лэ спортын мастерта кандидат зэргэтэй, энэ мүрысөөндэ шамбай хурдан санашад элирүүлэгдэхэгүй юм аабы» гэһэн бодолдо абташанхай, ехэл һанаа сэдьхэлээ зобонги байгаа һэн. Тиигэншьегүй яахаб даа. Һүүлэй жэлнүүдтэ санашадаймнай «бүлэдэ» эхэнэрнүүд, залуу басагад тон үсөөнөөр хабаадалсадаг болонхой бшуу. Эгээл тиимэһээ спортын мастерай, мастерта кандидадай нормошье дүүргэгдэнэгүй гээшэ.

Хэдыхэн сагай үнгэрэмсөөр үдхэн шэрэнги соогуур годирһон санашадай зүргөөр түрүүшын хүн бултайба. Эндэ хаража байһан спортдо дуратайшуул абяагүйхэн байһан аад гэнтэ шууялдажа «һүү-үү, түргэлыш» гэлдэхэ юм. Уданшьегүй тээ хойноһоонь хоёрдохинь, тиигээд гурбадахинь.., гаража ерэбэд. Зүгөөр фиништэ хүрэтэрнь нилээд ехэ зай. Түрүүлэн гарахын тула ябадалаа аалидхангүй дабшахал болоно бшуу. Теэд эдэнэрнай бүхы хүсэеэ гарган, тухагүй тулгуурдана. Эгээл энэ үедэ тээ хойнохононь табадахи ябаһан нэгэ санашаниинь үлүү хүсэ нэмэһэндэл гэнтэ урдахи нүхэдөө хойно хойноһоонь ахин финишэй лентэ эгээл түрүүлэн дабаба. Энэмнай Зүүн-Сибириин технологическа институдай студент, мастерта кандидат Надежда Вершинина байшоо. Тэрэ 5 километрэй зайе 21 минута 10 секунда соо гаталаа. Удаань «Локомотив» бүлгэмэй бэрхэ санашан, СССР-эй спортын мастер Нелля Радаева, «Буревестнигэй» түлөөлэгшэ Мария Воронина гэгшэд хүрэжэ ерэбэ. Холын зайда урилдажа халуудаһандаа сэнтэшэһэн эдэ олон урилдаашадайнгаа хойно хойноһоо һубарилдан финишэй зурлаа дабахадань эндэ сугларһан спортдо дуратайшуул «Ура!» хашхаралдаагаар угтажа байба.

Мүрысөөнэй комиссинхидэй басагадайнгаа дүнгүүдые согсолхо үедэнь эрэшүүлэй 10 километрэй зайда урилдаха мүрысөөн эхилшоо һэн. Энэ урилдаанда дээрэ дурсагдагша бүлгэмүүдэй 138 бэлиг шадабаритай. хурдан шамбай санашад, тэрэ тоодо спортын 21 мастернууд хабаадалсаа юм.

10000 метр! 138 хүн сооһоо энэ зайе эгээн түрүүлэн дабаха гээшэ тиимэшье хилбар хэрэг бэшэ. Эндэ гансашье хүсэ шадал бэшэ, мүн бэлиг шадабари хэрэгтэй ха юм. Теэд тиимэ бэлиг шадабаритай санашад эндэ яһала олон. Зүгөөр хэн түрүүлхэнь хаб? Хэниинь иимэ зүрхэтэй гээшэб?

Саг ябажал байба... Эндэ сугларагшад урилдаашадай хүрэжэ ерэхые ехэл хүлеэжэ ядана хэбэртэй, санашадай зүргэ дагаж удаан шэртэнэд. Эгээ энэ үедэ эдэнэй дундаһаа хэншьеб «тэрэ харагдаба, ерэхэнь» гэжэ хоолой мэдүүлэн хашхаржа, олоной анхарал хандуулба.

Тэрэ хүн үнэхөөрөөшье зүб хараһан байгаа. Уданшьегүй бүлэг һөөгүүдэй саанаһаа хоёр хүн һубарилдаһаар гаража, бэе бэеэ ахихые оролдон байд гээд лэ зэргэшэхэ юм. Теэд санын зүргөөр дабшаһан урдахинь харгыһаа гаража үгэхэ юм бэшэ, улам урагшаа шуумайна. Тиигэжэ носолдо посолдоһоор нэгэнтэ бэшэ республикын чемпион болоһон СССР-эй спортын мастер Олег Харитонов эгээн түрүүлэн фиништэ хүрөө һэн. Тэрэнэй һүүлээр 1 минута 15 секундаар хожомдоһон Геннадий Галимов, тиигээд Андрей Бурлаков болон бусад ерэбэд. Тиигэжэ энэ урилдаануудта түрүү һуури эзэлһэн Надежда Вершинина (ВСТИ) О. Харитонов («авиазавод») хоёр «Спартак» бүлгэмэй чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, Хүндэлэлэй грамотаар ба 1-дэхи шатын жетоноор шагнагдаа.

Мүрысөөнэй бүхы дүнгүүдые согсолоод байхадань, «Спартак» бүлгэмэй түлөөлэгшэд хамагһаа онсо шалгаржа, дурасхаалай кубогаар, Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа. Хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые хубаалдаһан багшанарай институдай, авиазаводой суглуулагдамал командануудта грамотанууд барюулагдаба.

В. КОНДАКОВ,
«Спартак» бүлгэмэй түрүүлэгшэ.
В. ЛЫГДЕНОВ,
манай корр.

ТҮРҮҮШЫН ДҮНГҮҮД

Һаяшаг Буряадай 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадионой елүүр дээрэ конькишадай үбэлэй сезон нээлгэдэ зорюулагдаһан мүрысөөн боложо дүүрэбэ. Эндэ республикымнай спортын бүлгэмүүдэй, дээдэ ба дунда һургуулинуудай эрхим бэрхэ, шуран солбон конькишад хабаадалсажа, бэлиг шадабаряа туршалсаба.

Түрүүшын 500 метрэй зайда багшанарай институдай түлөөлэгшэ Людмила Шевчук хамагһаа хурдан байжа, онсо шалгараа. Тэрэ энэ зайе 50,2 секунда соо гаталаа юм. Удаадахи һууринуудыень Зүүн Сибириин технологическа институдай студент Маргарита Кузнецова, багшанарай институдай Геляр Бекбулатова гэгшэд хубаадаа.

Эрэшүүлэй дундаһаа СССР-эй спортын мастер С. Можаев илаба. Хоёрдохи, гурбадахи һууринуудыень С. Воронин (45,7 секунда) СССР-эй спортын мастер Юрий Кокорин (46,6 секунда) хоёр эзэлээ.

Удаадахи 1500 метрэй урилдаанда мүн лэ шанга тэмсэл эхилээ. Шандааһа шангатай, хурдан шамбайшуулай энэ мүрысөөндэ олондо мэдээжэ болоһон конькишад М. Семенова (2 минута 40 секунда), Г. Бекбулатова, (2 минута 44.7 секунда). Т. Кузнецова (2 минута 49,7 секунда) шалгараа.

Эрэшүүлэй 3000 метрэй зайда урилдаан угаа һонирхолтойгоор үнгэржэ, үнинэй конькишад. СССР-эй спортын мастернууд С. Можаев, С. Воронин, Ю. Кокорин гэгшэд мүн лэ түрүүлбэ.

Мүрысөөнэй һүүлээр урилдаашадай дүнгүүдые согсологдоходо Г. Бекбулатова С. Можаев хоёр олон янзын урилдаанда түрүүлжэ, нэгэдэхи һуурида гараһаниинь тодороо. Харин команданууд сооһоо Зүүн Сибириин технологическа, багшанарай институдуудай команданууд илажа, горспорткомитедэй дурасхаалай кубогаар шагнагдаа. Тиихэдэ түрүү һуури эзэлэгшэдтэ үнэтэ бэлэгүүд, дипломууд барюулагдаа.

Л. БОБЫКИН.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: урилдаанай үедэ.
Л. ХАЙДУРОВАЙ фото.

БЕНТ ЛАРСЕНАЙ ИЛАЛТА

Пальма-де-Мальорке хотодо (Испани) боложо дүүрэһэн шатаршадай уласхоорондын мүрысөөндэ 12 очкотой датска гроссмейстер Бент Ларсен түрүүлжэ гараба. Хахад очкогоор гээгдэһэн дэлхэйн экс—чемпион Тигран Петросян хоёрдохи һуури эзэлээ. Тус тустаа 10,5 очкотой болоһон В. Корчной В. Горт (ЧССР) хоёр гурбадахи, дүрбэдэхи һууринуудые хубаалдаа. Дэлхэйн чемпион Борис Спасский 10 очкотой—табадахи һуурида гараа.

Белград хотодо үнгэргэгдэжэ байгаа шатаршадай «Сүлөөрэлгын мүрысөөндэ» Лев Полугаевский, Л. Лендьел (Венгри) хоёр 8—8 очкотой түрүүлнэ.

Вриячке-Ганеда (Югослави) боложо байһан Европын эхэнэр шатаршадай мүрысөөндэ юһэн уулзалгын һүүлээр 7,5 очкотой Н. Гаприндашвили түрүүлһээр.

Манай адрес, телеф[он]

г. УЛАН-УДЭ. ул. Ле[...]
Телефоны: редактора — приёмная — 54-93, зам. [...]ра — 68-08, зам. редактора [...] ответ. секретаря — 50-52, [...]вет. секретаря — 66-76. [...] партийной жизни — 60-91. [...]го хозяйства — 64-36, 63-8[...] ганды и агитации — 56-2[...] мышленности и строител[...] 61-35. советского строите[...] быта — 69-58. культуры [...] 60-21. писем и рабсель[...] 67-81. информации — 34-05 [...]ственная приёмная — 56-62 [...]ное бюро 57-68. фото[...]рия — 33-61